

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
та національної безпеки
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «Близькосхідний вектор зовнішньої політики США за каденції
Дж. Байдена»

Виконала студентка 2 курсу, групи ММВ-21
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини»

Фоменюк Дар'я Вікторівна

Керівник – к.і.н., старший викладач
Корнійчук Любов Володимирівна

Рецензент – _____

Робота допущена до захисту

(протокол № ____ засідання кафедри
міжнародних відносин від ____ 20__ року

Завідувач кафедри міжнародних
відносин: _____

Острог, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ БЛИЗЬКОГО СХОДУ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США.....	12
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. СПІВПРАЦЯ США З КЛЮЧОВИМИ ПАРТНЕРАМИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ	
2.1. Військово-економічне співробітництво між США та Ізраїлем.....	24
2.2. Особливості торговельно-економічних відносин між США та Саудівською Аравією.	33
2.3. Безпекова складова у відносинах між Сполученими Штатами Америци та Об'єднаними Арабськими Еміратами.	41
2.4. Єгипетський вектор зовнішньополітичної діяльності адміністрації Дж. Байдена: проблеми та перспективи.	49
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНА РОЛЬ США НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ	
3.1. Роль США в Сирії.	57
3.2. Позиція США щодо єменського конфлікту.....	63
3.3. Американсько-іранські відносини: проблеми та перспективи.....	69
Висновки до розділу 3.....	76
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	82
ДОДАТКИ.....	95

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

CENTCOM – Центральне Командування Збройних сил США

JSROA – Спільний всеосяжний план дій

АКАП – Аль-Каїда на Аравійському півострові

ІД – Ісламська держава

КВІР – Корпус вартових ісламської революції

СДС – Сирійські демократичні сили

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сполучені Штати Америки – одна із провідних країн, зовнішня політика якої є досить різноплановою та охоплює усі регіони світу. Основною метою зовнішньополітичної діяльності Вашингтону завжди було забезпечення стабільності та безпеки міжнародному співтовариству. Близький Схід – місце зустрічі різноманітних культур та етнічних груп, які сповідують різні релігії. Тут були засновані три основні монотеїстичні релігії світу: християнство, іудаїзм та іслам. Тисячоліттями в регіоні точилися війни, а через його стратегічно важливе географічне положення та енергетичні ресурси іноземні держави регулярно втручалися або ж окупували близькосхідні землі. На початку XXI ст. Близький Схід знову зазнав значних зміни: регіон пережив «арабську весну», став центром зародження екстремістських угруповань та гарячою точкою довготривалих та кровопролитних конфліктів. Ізраїльсько-палестинський конфлікт, війна в Іраку, громадянські війни в Сирії та Ємені сколихнули Близький Схід та привернули до нього увагу багатьох країн світу, які намагалися та намагаються просунути тут свої національні інтереси та повернути терези конфліктів на свою користь. Із часом регіон перетворився на поле бою за владу провідних держав світу – США, Росії, а згодом і Китаю.

На Близькому Сході Сполучені Штати Америки намагалися досягнути стабільності та безпеки, запровадити в близькосхідних країнах демократичні цінності та боротися за дотримання прав людини. Дж. Буш-молодший намагався досягнути цих цілей завдяки застосуванню сили та інтервенції. Б. Обама обрав інший підхід, оголосивши про початок виведення американських військових з Іраку та зменшення військової присутності США в регіоні загалом. Д. Трамп обрав політику «максимального тиску», намагаючись поєднувати силу та дипломатію, однак така політика лише підірвала зусилля минулої адміністрації з налагодження відносин з Іраном та довіру близькосхідних країн до США. Перед адміністрацією Дж. Байдена стоять нові

загрози та виклики. По-перше, Сполучені Штати розуміють, що десятиліття військових операцій в регіоні не дали жодного результату, і декілька попередніх адміністрацій намагалися зменшити військову присутність Сполучених Штатів в регіоні та перейти лише на дипломатичний рівень вирішення питань. Крім того, міжнародний порядок змінюється і важливість Близького Сходу для США поступово зменшується, а їхній вектор уваги переміщується в напрямку Азії, що ставить під загрозу їхні відносини з близькосхідними партнерами. Це також викликає іншу проблему – Китай, з яким починають співпрацювати давні союзники та партнери Вашингтону і який є основним суперником останнього. По-третє, розгортання агресивної війни Росії проти України постало ще одним викликом для адміністрації Дж. Байдена: близькосхідні країни все менше прислухаються до Білого дому через його зменшену активність в регіоні та починають співпрацювати із Росією. Це все породжує чимало викликів для Сполучених Штатів. З одного боку, адміністрація Дж. Байдена продовжує активно просувати свою азійську стратегію зовнішньої політики та надавати всебічну підтримку Україні. Проте з іншого боку, Вашингтон починає розуміти, що в нинішніх умовах важливість Близького Сходу знову починає зростати і потрібно дати зрозуміти регіональним партнерам, що Сполучені Штати все ще турбуються про безпеку регіону. Зважаючи на це, дослідження близькосхідного вектору зовнішньої політики США є досить актуальним, особливо для України – дослідження того, як надалі Вашингтон розвиватиме та будуватиме відносини зі своїми партнерами, реагуватиме та вирішуватиме проблеми в регіоні, є важливим з погляду на те, що дії адміністрації Дж. Байдена в регіоні прямо впливатимуть на бачення та реакцію близькосхідних країн на російсько-українську війну.

Аналіз стану наукової розробки проблеми. Проблема місця та ролі Близького Сходу в зовнішній політиці США – тема, яку досліджувала велика кількість як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. О. Швед [7] дослідив формування зовнішньої політики США на Близькому Сході з приходом до влади адміністрації Дж. Байдена, зокрема проаналізував «Тимчасову

стратегію національної безпеки». А. Гриценко [2] проаналізувала виклики для Сполучених Штатів на Близькому Сході, насамперед вплив Китаю та Росії в регіоні, а також відносини з Ізраїлем, Саудівською Аравією та загрози з боку Ірану. А. Захарченко [3] простежила еволюцію політики адміністрації Дж. Байдена на Близькому Сході та проаналізувала візит президента в регіон у липні 2022 р. та зміни, які відбулися в американській думці внаслідок російсько-української війни. С. Ковальчук [4] проаналізувала відносини США з Іраном, Саудівською Аравією, Ізраїлем, Туреччиною та роль Вашингтону в Ємені. Однак праці вітчизняних вчених охоплюють обмежений спектр питань, що залишає чимало місця для подальших досліджень.

Зарубіжні науковці частіше у своїх працях розглядають та аналізують діяльність США на Близькому Сході. Н. Вест [68] проаналізував політику США щодо Близького Сходу в перші місяці адміністрації Дж. Байдена, визначив місце та роль регіону в «Тимчасовій стратегії національної безпеки» США. С. Вакіл [66] дослідила значення поїздки Дж. Байдена на Близький Схід влітку 2022 р., питання, які становлять інтерес для нової адміністрації, та вплив Китаю в регіоні. А. Батрави [15] проаналізував та дав прогноз на відносини США із країнами Затоки в 2023 р., зокрема дослідник зосередив свою увагу на енергетичній співпраці, правах людини та безпековій сфері. К. Ліптак та М. Васкес [47] дослідили зміни у зовнішній політиці США щодо Близького Сходу, зосередившись на завершенні бойової місії в Іраку.

М. Гаеді [29] вдалося проаналізувати еволюцію відносин між США та Ізраїлем з 1948 р. та визначити зміни у підходах американських адміністрацій щодо проблемних питань. С. Кук [19] дослідив проблеми у відносинах між США та Ізраїлем з приходом до влади прем'єр-міністра Б. Нетаньяху, зосередившись на жорстких політиках нового уряду стосовно ізраїльтян та палестинців. А. Халід [43] дослідила питання «Авраамових угод» та підходу адміністрації Дж. Байдена щодо нормалізації відносин арабських країн з Ізраїлем. С. Хаміс [44] проаналізувала відносини між США та Єгиптом,

зокрема геостратегічне значення Єгипту, проблемі питання у відносинах, а також зазначила можливі сценарії розвитку відносин.

Крім того, М. Бахарун [13] зосередив свою увагу на проблемах у відносинах між США та ОАЕ, проаналізувавши історію співпраці двох країн. К. Мікеле та Дж. Гудман [49] проаналізували проблемні питання у відносинах між Вашингтоном та Абу-Дабі, виділивши три проблеми, які турбують ОАЕ: поворот США до Азії, зменшення оборонних продажів та недостатня реакція США на удари хуситів по території ОАЕ. Д. Гавлак [27] дослідив військову співпрацю між Сполученими Штатами та Об'єднаними Арабськими Еміратами, зокрема збільшення фінансової підтримки з боку Вашингтону після серії атак хуситів проти ОАЕ. Крім того, науковець [28] проаналізував американо-саудівські економічні відносини, зокрема нафтову суперечку між двома країнами. З. Перес [54] зосередив свою увагу на військовій співпраці між США та Саудівською Аравією і ОАЕ, зокрема щодо продажів зброї.

Л. Балдор [14] та К. Шаер [59] дослідили військову місію США в Сирії та її небезпеки, зазначивши причини перебування американських військових в країні та їхню мету, зокрема боротьбу з Ісламською державою та дестабілізуючою діяльністю Ірану. Крім того, нею було зазначено, як військові сутички та удари безпілотниками по позиціям США впливають на хід подій в Сирії. А. Харб [33] дослідив реакцію Сполучених Штатів на нормалізацію відносин між режимом аль-Асада та близькосхідними країнами, зокрема заяви Е. Блінкена, С. Гейдманна, директора програми вивчення Близького Сходу в Коледжі Сміта, Дж. Лендіса, директора Центру вивчення Близького Сходу в Університеті Оклахоми, щодо цього питання. Т. О'Коннор [53] проаналізував заяви сирійських офіційних осіб щодо політики адміністрації Дж. Байдена щодо Сирії, зокрема їхні заклики про припинення «вічної війни» Америки, які відбулися на тлі нормалізації відносин декількох арабських країн з режимом Асада.

Л. Гартіг та У. Хетевей [35] проаналізували історію залучення США в Ємені ще до розпаду громадянської війни в країні, дослідили поточну участь

Вашингтону в країні та правову основу залучення США у конфлікт. А. Шелайн [62] проаналізувала участь США в єменському конфлікті, зокрема причини залучення Вашингтону у конфлікт, зусилля США щодо досягнення перемир'я за адміністрації Дж. Байдена та ризики, з якими стикається Білий дім в країні. С. Помпер та М. В. Ханна [56] детально дослідили перемир'я, досягнуте між сторонами, та який внесок зробили Сполучені Штати в його досягнення.

М. Дубовіц [22] в центр свого дослідження поклав американо-іранські відносини, зокрема стратегію адміністрації Дж. Байдена щодо Ірану; йому вдалося виокремити недоліки політик нового президента щодо Тегерану та дати власні рекомендації. А. Харб [34] проаналізував те, як угода між Іраном та Саудівською Аравією, укладена за посередництва Китаю, може вплинути на Сполучені Штати, дійшовши висновку, що така розрядка між країнами може мати позитивний вплив на регіональну стабільність та інтереси США на Близькому Сході, проте водночас може ускладнити зусилля Вашингтону зі стримування іранської ядерної програми, а також допомогти Тегерану вийти з економічної ізоляції.

Незважаючи на те, що чимало науковців досліджували окремі аспекти близькосхідної політики адміністрації Дж. Байдена, дана тема потребує комплексного дослідження. Крім того, не всі аспекти були проаналізовані вітчизняними вченими, а також варто звернутися увагу на те, що міжнародне середовище є мінливим, тому нові події постійно потребують аналізу та прогнозу.

Мета – дослідити розвиток та особливості зовнішньополітичних відносин США з країнами Близького Сходу з приходом до влади Дж. Байдена, проаналізувати рішення американського уряду стосовно проблем та конфліктів в регіоні.

Завдання:

- визначити місце Близького Сходу в зовнішній політиці США;

- виокремити особливості стратегій національної безпеки США щодо регіону Близького Сходу;
- простежити розвиток та особливості відносин США з Саудівською Аравією, Єгиптом, Ізраїлем та ОАЕ;
- визначити роль США у конфліктах в Сирії та Ємені;
- проаналізувати підходи адміністрації Дж. Байдена щодо врегулювання американо-іранських відносин.

Об’єкт дослідження – зовнішньополітична діяльність США на Близькому Сході.

Предмет дослідження – особливості формування та реалізації зовнішньої політики США на Близькому Сході за адміністрації Дж. Байдена.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Під час написання роботи були використані такі методи: історичний метод, який дозволив простежити еволюцію зовнішньої політики США щодо Близького Сходу з приходом до влади адміністрації Дж. Байдена; компаративний метод, завдяки якому вдалося порівняти та простежити зміни у підходах різних адміністрацій США щодо вирішення певних питань в регіоні; метод системно-комплексного аналізу, за допомогою якого було визначено проблемні питання у відносинах між США та їхніми близькосхідними партнерами; контент-аналіз, який використовувався при аналізі офіційних документів США, зокрема стратегій національної безпеки, і завдяки якому вдалося визначити місце Близького Сходу в зовнішній політиці нової адміністрації та яким країнам Вашингтон надає пріоритет; прогностичний метод, завдяки якому вдалося окреслити перспективи подальшої політики Сполучених Штатів щодо регіону Близького Сходу, зміни у відносинах з їхніми партнерами, перспективи вирішення конфліктів в регіоні та налагодження відносин з Іраном.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 2021 р., коли Дж. Байден став президентом США, і донині.

Географічні рамки дослідження охоплюють територію США та Близького Сходу, зокрема такі держави як: Єгипет, Саудівську Аравію,

Ізраїль, Об'єднані Арабські Емірати – як основні партнери США на Близькому Сході; Сирію, Ємен, Іран – як першорядні проблеми для американського уряду в регіоні.

Джерельна база дослідження. Основою дослідження є Тимчасова стратегія національної безпеки США 2021 р. [9] та Стратегія національної безпеки США 2022 р. [14], в яких окреслено значення Близького Сходу для Сполучених Штатів Америки, перераховано основних партнерів у регіоні та зазначено загрози, які заважають регіону досягнути стабільності, та інструменти боротьби США з ними. Значна увага надалася публікаціям органів державної влади, зокрема Державному департаменту США, нормативно-правовим документам, дослідженням міжнародно-визнаних експертних центрів, виступам, коментарям та інтерв'ю офіційних осіб (президентів, прем'єр-міністрів тощо). Для аналізу використовувалися щорічні звіти служби Конгресу США щодо відносин США з Ізраїлем [27, 12], Єгиптом [7], Саудівською Аравією [17, 18], ОАЕ [22], Іраном [11, 10], Сирією [19], які дали змогу дослідити інформацію щодо наявних проблемних питань між країнами, переговорів та зустрічей, укладених договорів, а також отримати статистичну інформацію про тенденції експорту та імпорту товарів, інвестицій тощо.

Наукова новизна полягає в тому, що кваліфікаційна робота є комплексним науковим дослідженням зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки на Близькому Сході за каденції Дж. Байдена. Вперше проаналізовано, як російсько-українська війна впливає на відносини США з близькосхідними партнерами, а також спрогнозовано подальші дії Вашингтону щодо окремих країн та проблем в регіоні.

Практичне значення. Даний науковий доробок може використовуватися в рамках навчального процесу у вищих навчальних закладах України при підготовці відповідної літератури, написанні посібників, лекційних матеріалів та науково-методичних рекомендацій, при викладанні навчальних курсів із зовнішньої політики США та країн Близького Сходу,

актуальних проблем міжнародних відносин. Робота може бути використана для подальших наукових розробок, як основа у вивченні ролі та динаміки двосторонніх відносин між США та країнами Близького Сходу, позиції Вашингтону щодо конфліктів в регіоні та спроб вирішити іранську проблему.

Практична апробація. Наукова стаття «Безпекова складова у відносинах між Сполученими Штатами Америки та Об'єднаними Арабськими Еміратами на сучасному етапі», опублікована у збірнику «Наукові записки студентів та аспірантів» (серія «Міжнародні відносини», вип 8, 2023 р.); наукова стаття «Позиція Сполучених Штатів Америки щодо війни в Ємені» (у співавторстві з Л. Корнійчук), опублікована в фаховому журналі «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Волинського національного університету імені Лесі Українки (№ 2(16), 2023); доповідь «Військово-економічне співробітництво між Сполученими Штатами Америки та Ізраїлем за каденції Дж. Байдена» виголошена на 28 науковій викладацько-студентській конференції «Дні науки».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Загальний обсяг роботи – 98 сторінок.

РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ БЛИЗЬКОГО СХОДУ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США

Протягом багатьох років зовнішня політика США була зосереджена переважно на загрозах, що виходять з Близького Сходу. За останні кілька десятиліть регіон пережив багато потрясінь, які разом із величезними енергетичними ресурсами, якими володіють близькосхідні країни, вплинули на відносини зі Сполученими Штатами. Повстання в усьому регіоні, відомі як «арабська весна», кинули виклик автократичним урядам, повалили давніх диктаторів та призвели до численних громадянських війн та конфліктів, що ще більше привернуло увагу США до регіону. Зважаючи на ці обставини, політика Вашингтону направлена на забезпечення безпеки та стабільності в регіоні шляхом дипломатії, економічної співпраці, боротьби із екстремістськими угрупованнями тощо.

На початку березня 2021 р. адміністрація Дж. Байдена оприлюднила «Тимчасову стратегію національної безпеки». Як і у випадку з попередньою адміністрацією, увага до Близького Сходу поступово знижується, поступаючись, насамперед азійському та європейському напрямкам. У документі зазначається, що Сполучені Штати продовжуватимуть підтримувати Ізраїль, зокрема згадується підтримка нормалізації відносин з його сусідами, а також будуть протидіяти іранській агресивній діяльності в регіоні та терористичним угрупованням, таким як Аль-Каїда та Ісламська держава. Наголошується на тому, що США більше не будуть надавати допомогу наступальним військовим операціям в Ємені та будуть підтримувати зусилля ООН, спрямовані на вирішення конфлікту [9]. Проте, як зрозуміло із назви документу, стратегія мала обмежений характер, а публікацію повноцінної стратегії було відкладено через вторгнення Росії проти України, що значно змінило пріоритети Вашингтону.

В жовтні 2022 р. адміністрація Дж. Байдена прийняла повноцінну «Стратегію національної безпеки». В четвертому розділі стратегії міститься

підрозділ під назвою «Підтримка деескалації та інтеграції на Близькому Сході». В підрозділі наголошується на тому, що Сполучені Штати надають перевагу більш практичним крокам в регіоні, які зможуть просувати інтереси США та допомагати регіональним партнерам закласти основу для більшої стабільності, процвітання та можливостей для людей Близького Сходу та для американського народу. Відповідно до стратегії, політика Вашингтону в регіоні ґрунтується на створенні партнерств, коаліцій та альянсів та використанні дипломатії для деескалації напруженості, зменшення ризиків нових конфліктів [14].

Документ виокремлює п'ять принципів роботи Сполучених Штатів в регіоні. По-перше, йдеться про зміцнення відносин зі своїми партнерами та тими країнами, які дотримуються норм міжнародного права. Зазначається, що США «подбають» про те, щоб ці країни могли себе захистити від зовнішніх загроз. По-друге, йдеться про захист судноплавних шляхів Близького Сходу, зокрема Ормузької протоки та протоки Баб-аль-Мандеб – наратив, який зберігається в пріоритеті протягом більше десяти років. По-третє, Вашингтон зосереджуватиметься на зміцненні регіональної стабільності, зниженні напруги, деескалації та припиненні конфліктів дипломатичним шляхом там, де це можливо. По-четверте, Сполучені Штати надаватимуть пріоритет політичним, економічним та безпековим зв'язкам зі своїми партнерами в регіоні, зокрема через інтегровані структури повітряної та морської оборони. По-п'яте, Білий дім продовжуватиме підтримувати та захищати права людей на Близькому Сході [14].

Крім того, наголошується на тому, що Вашингтон продовжуватиме працювати зі своїми партнерами для стримування та протидії дестабілізуючій діяльності Ірану. Зазначається, що США надалі будуть використовувати дипломатію, щоб запобігти отриманню Іраном ядерної зброї, проте йдеться також і про використання «інших засобів», якщо дипломатія зазнає невдачі. В стратегії також йдеться про те, що американський уряд «завжди буде

підтримувати» іранський народ, який бореться за «основні права та гідність», у яких йому відмовляє іранський режим [14].

Пріоритетним також виступає боротьба з тероризмом та масовою міграцією в Ємені, Сирії та Лівії, а також розширення та поглиблення зв'язків Ізраїлю з його сусідами та іншими арабськими державами. Зазначається, що Сполучені Штати продовжують політику «двох держав», яка полягає в підтримці єврейського та демократичного Ізраїлю і безпечної та життєздатної Палестини [14].

У стратегії наголошується, що Вашингтон протистоятиме військовій експансії зовнішніх гравців в регіоні, а також не використовуватиме американську армію для зміни режимів чи перебудови суспільств. Водночас зазначається, що Сполучені Штати готові використовувати силу, «коли це необхідно для захисту національної безпеки та відповідно до міжнародного права» [14].

Аналізуючи документ, можна впевнитися в тому, що адміністрація Дж. Байдена продовжує політику адміністрацій Д. Трампа та Б. Обама, в якій Близький Схід займає набагато меншу роль в зовнішній політиці США. Стратегія продовжує риторичу захисту демократії та прав людини, проте в реальності Сполучені Штати ігнорують дії своїх партнерів, зокрема Єгипту та Ізраїлю, які порушують ці норми. У стратегії все ще помітні такі речі, як боротьба з тероризмом, протидія зброї масового знищення та зменшення американської військової присутності, але немає жодних великих ініціатив. Загалом, адміністрація Дж. Байдена зробила більший акцент на дипломатії, а не на застосуванні сили.

Все це підтверджується заявою Дж. Байдена в липні 2021 р. про те, що США мають на меті завершити бойову місію в Іраку, зазначивши, що роль Вашингтону в країні надалі буде направлена лише на тренування та допомогу у боротьбі з Ісламською державою. На відміну від рішення Дж. Байдена вивести американські війська з Афганістану, завершення бойової місії відбулося саме за наполяганням Іраку. Відповідно, бойова місія США

офіційно завершилася 9 грудня 2021 р. Однак її завершення не мало на меті повного виведення американських військ з країни. Станом на березень 2023 р. чисельність американських сил в країні складала 2500 солдатів, розгорнутих переважно на авіабазі Аль-Асад, Кемп-Вікторі та Аль-Харір [47]. Відхід від виконання бойових завдань не є серйозною зміною для присутності США в регіоні, яка вже зосередила значну частину своїх зусиль на консультуванні та допомозі іракським військовим. Проте це рішення є чудовою ілюстрацією зусиль адміністрації Дж. Байдена відвернути американську зовнішню політику від рішень, прийнятих майже два десятиліття тому.

Влітку 2022 р. Дж. Байден здійснив поїздку на Близький Схід, відвідавши Ізраїль та Саудівську Аравію, а також взявши участь у зустрічі з дев'ятьма арабськими державами в Ер-Ріяді. Можна стверджувати, що це була спроба США перезавантажити відносини зі своїми партнерами на тлі напруженості ситуації з Іраном. Поїздка також була направлена на підтримку більшої регіональної співпраці в галузі безпеки та управління геополітичною конкуренцією на Близькому Сході. Варто зазначити, що відносин Вашингтону зі своїми близькосхідними партнерами значно погіршилися через питання відновлення ядерної угоди з Іраном, катастрофічним виведенням військ США з Афганістану та обмеженою реакцією Сполучених Штатів на неодноразові атаки безпілотників та ракет, які були спонсоровані хуситами, проти Саудівської Аравії та Об'єднаних Арабських Еміратів [66].

Роль Ірану в регіоні та його прогресуюча ядерна програма як головне джерело регіональної небезпеки були головною темою зустрічі Дж. Байдена зі своїми партнерами, оскільки країни регіону тривалий час виступали проти зусиль адміністрації Дж. Байдена відновити JCPOA після виходу Д. Трампа у 2018 р. Оскільки JCPOA охоплює лише ядерну програму Тегерану та не обмежує підтримку Іраном і передачу летальної допомоги проксі-групам у Лівані, Сирії, Іраку та Ємені, країни регіону заявили, що радше нададуть перевагу запровадженню максимальних санкцій як засобу стримування

дестабілізуючих зусиль Тегерану [66], тобто вони надали перевагу продовженню політики Д. Трампа «максимального тиску» проти Ірану.

Варто також зазначити, що Сполучені Штати та країни Близького Сходу мають на меті організувати регіональну мережу протиповітряної оборони. Для зміцнення такої співпраці Дж. Байден зробив перші кроки для підтримки більш офіційної громадської взаємодії між Ізраїлем та Саудівською Аравією, яка призвела до нормалізації зв'язків між країнами [66]. Розробка такого плану інтеграції протиповітряної оборони, безсумнівно, потребуватиме значного часу, особливо в конфліктному регіоні з обмеженою довірою, але для Вашингтону підтримка такої ініціативи зміцнить регіональну безпеку, розбудову потенціалу, та зніме значний тягар відповідальності із США.

Хоча Дж. Байден критикував низку політик свого попередника, він повністю підтримує один із ключових стовпів близькосхідної політики Д. Трампа – «Угоди Авраама». Ці угоди були укладені за посередництва адміністрації Д. Трампа в 2020 р. для нормалізації відносин між Ізраїлем та низкою арабських країн, включаючи Бахрейн, Об'єднані Арабські Емірати та Марокко. Угоди стали величезним проривом, адже арабські країни раніше заявляли, що не будуть вести жодних переговорів з Ізраїлем, доки палестинці не отримають власну незалежну державу. Адміністрація Дж. Байдена поки що не сформувала жодних грандіозних планів для досягнення порозуміння між Ізраїлем та Палестиною, натомість заявила, що хоче бачити стабільний та безпечний Близький Схід [43]. Звідси стає зрозумілим, що Вашингтон розглядає «Угоди Авраама» як інструмент, який може сприяти цій стабільності.

Водночас Е. Блінкен підкреслив, що підхід адміністрації Дж. Байдена відрізнятиметься від політики Д. Трампа. Попередня адміністрація разом із прем'єр-міністром Ізраїлю Б. Нетаньху використовували угоди, щоб «маргіналізувати палестинців, послабити їх впливу, щоб змусити їх сісти за стіл переговорів» [43], Дж. Байдена дотримуватися такого підходу не буде.

Помічниця міністра оборони США М. Карлін в березні 2023 р. заявила, що в підході США до Близького Сходу відбулася «зміна парадигми», яка наразі зосереджується на припиненні акценту на нереалістичних цілях трансформації, які «часто переслідувалися через односторонні військові потреби». У майбутньому, за її словами, те, як США будуть воювати та перемагати визначатиметься не кількістю військ на місці, а радше підтримкою готовності швидко реагувати на будь-яку кризу. Нова парадигма тепер більше зосереджена на порівняльних перевагах у партнерстві та основах розумної політики, створенні коаліцій, узгодженні цілей і засобів та встановленні чітких і досяжних цілей. Щодо того, що це означає для союзників США, М. Карлін заявила, що надзвичайно важливо синхронізувати інвестиції в комунікаційну інфраструктуру та оборонні платформи та можливості. Інтеграція та оперативна сумісність необхідні для боротьби з дестабілізуючою діяльністю Ірану в усіх сферах на додаток до протидії насильницьким екстремістським організаціям [31].

Події 11 вересня 2001 р. стали переломним моментом для Сполучених Штатів, особливо щодо їх політики на Близькому Сході. Відтоді боротьба з тероризмом стала одним із ключових стовпів зовнішньої політики Вашингтону в регіоні. Саме з цієї причини США розвивають військову співпрацю зі своїми союзниками в регіоні, проводять спільні військові навчання та операції, а також постачають військове обладнання. В додатку А можна побачити обсяги зброї, які Сполучені Штати експортували до країн Близького Сходу протягом 2010-2021 рр. [32] – за адміністрації Д. Трампа продажі значно впали, однак в 2021 р. з приходом до влади адміністрації Дж. Байдена – активізувались.

Проте, варто згадати, щоб під час своєї передвиборчої кампанії Дж. Байден пообіцяв, що «відведе національну безпеку США від боротьби з тероризмом». Президент, схоже, виконав цю обіцянку. Американські ЗМІ здебільшого фіксуються на Україні, Росії, Китаї, Європі та Ірані. Однак, відсутність згадок про це не означає, що Сполучені Штати завершили свою

війну з тероризмом – рейди та операції із затриманням міжнародних терористів та їх ліквідування продовжуються, а табір в Гаунтанамо все ще існує. Варто згадати і те, що американським військовим вдалося ліквідувати лідера Аль-Каїди Аймана аль-Захвірі в Кабулі [55]. Проте адміністрація Дж. Байдена все ще не прийняла публічної національної стратегії боротьби з міжнародним тероризмом.

Боротьба з тероризмом, яка домінувала в політиці США протягом багатьох років після 11 вересня та компанія з протистояння Ісламській державі та іншим терористичним організаціям, почала відігравати менш важливу роль в загальній зовнішній політиці адміністрації Дж. Байдена на Близькому Сході. Такі терористичні угруповання як АКАП та ІД значно ослабли завдяки зусиллям Сполучених Штатів на їхніх партнерів, тому загроза організованих груп джихаду для США зменшилась. Зважаючи на це, адміністрація Дж. Байдена віддала пріоритет іншим регіонам, а цю зміну в політиці прискорили агресія Росії проти України та Китай. Наразі Вашингтон надає перевагу співпраці із союзникам в боротьбі з тероризмом, мінімізуючи безпосередню роль Сполучених Штатів. Крім того, вони здебільшого зосереджуються на усуненні лідерів терористичних угруповань.

Зовнішня політика США в регіоні включає в себе розвідку, використання дипломатії та військових засобів. CENTCOM, командувачем якого наразі є М. Курілла, відповідає за підготовку та проведення військових операцій США на Близькому Сході та в Центральній Азії [26]. Згідно зі звітом RAND Corp, Ізраїль, Єгипет та Йорданія складають «Велику трійку» одержувачів двосторонньої допомоги США в регіоні, і на них припадає 81% світового зовнішнього військового фінансування США. Така ж увага приділяється озброєнню Саудівської Аравії та ОАЕ через іноземні військові продажі. На ці дві країни припадає 50% усіх поставок зброї США на Близький Схід [68].

Варто зазначити, що в регіоні є чимала військова присутність США. В Додатку Б можна побачити кількість американських військових баз,

розташованих в регіоні. Найбільшим військовим об'єктом США на Близькому Сході є авіабаза Аль-Уейд, розташована в Катарі, і на якій перебуває приблизно 11 000 американських військовослужбовців [39]. Військова присутність США на Близькому Сході пояснюється намаганням забезпечити, щоб регіон не був притулком для терористів, у ньому не домінувала будь-яка сила, ворожа США, і сприяти стабільному глобальному енергетичному ринку. Адміністрації Б. Обама, Д. Трампа та Дж. Байдена зробили певні кроки відступу від регіону, проте зовнішня політика Вашингтону на Близькому Сході все ще направлена на те, щоб допомогти регіональним партнерам стабілізувати регіон та захистити спільні інтереси.

За словами заступниці помічника міністра оборони з питань Близького Сходу Д. Строул, в регіоні розміщено понад 30 000 американських військових, тому зобов'язання Сполучених Штатів щодо безпеки регіону не змінилися, незважаючи на виведення військ США з Афганістану та їх значне скорочення в Іраку. Вона зазначила, що основною загрозою в регіоні залишається ядерна програма Ірану, а найкращим способом гарантувати те, що Тегеран не отримає ядерну зброю, є дипломатичний курс, проте він має бути підкріплений готовністю та здатністю застосувати силу, якщо це необхідно. Д. Строул також наголосила на тому, що Сполучені Штати співпрацюють зі своїми близькосхідними партнерами, щоб забезпечити стабільність та безпеку регіону, зокрема проводяться військові навчання та обмін розвідданими [48].

Варто наголосити на тому, що Сполучені Штати тісно пов'язують свою національну безпеку та економічні відносини, пояснюючи це тим, що економічний розвиток, підтримуваний через посилені торгові та інвестиційні зв'язки, може сприяти досягненню цілей Вашингтону щодо миру та стабільності на Близькому Сході. Крім того, США мають угоди про вільну торгівлю з такими близькосхідними країнами, як Ізраїль, Йорданія, Бахрейн та Оман [26]. Хоча Сполучені Штати хотіли б скоротити свою участь на Близькому Сході принаймні у військовому плані, проте цей регіон має важливе значення для досягнення внутрішніх та зовнішніх енергетичних цілей

США. Коли адміністрація Дж. Байдена прийшла до влади в січні 2021 р., здавалося, що вона не надала пріоритету арабським державам Затоки, а натомість зосередила свою політику на ядерній угоді з Іраном та війні в Ємені. Проте вторгнення Росії в Україну та неможливість відновлення дії Спільного всеосяжного плану дій змінило початкові прорахунки Вашингтону, підкресливши центральну роль держав Затоки в глобальному енергетичному ландшафті.

Адміністрація Дж. Байдена продовжила політику активної співпраці з ключовими гравцями на Близькому Сході, а саме з Ізраїлем, Саудівською Аравією, ОАЕ та Єгиптом, водночас розвиваючи відносини з іншими близькосхідними країнами. До прикладу, Вашингтон підтримує діалог із Катаром – багатою на енергетичні ресурси країною. Обидві країни розвивають співпрацю в оборонній та військовій сферах. В січні 2022 р. Дж. Байден та емір Тамім бін Хамад бін Халіфа Аль Тані підтвердили багатостороннє партнерство між Сполученими Штатами та Катаром, а адміністрація Дж. Байдена визначила Катар основним союзником поза НАТО. Економічні відносини також розвиваються, проте країни досі не вели жодних переговорів щодо угоди про вільну торгівлю. Крім того, проблемним питанням залишаються серйозні обмеження свободи вираження поглядів в Катарі [16]. Незважаючи на це, у вересні 2023 р. Дж. Байден зателефонував еміру Катару, щоб подякувати йому за посередництво Дохи, яке призвело до звільнення п'яťох американців з Ірану. Крім того, під час телефонної розмови двоє лідерів «обговорили свою прихильність поглибленню співпраці в області оборони та безпеки в регіоні». Варто також зазначити, що Катар провів окремі двосторонні зустрічі зі Сполученими Штатами та Іраном, на яких обговорювалися ядерна програма Ірану та занепокоєння США щодо передачі іранських безпілотників Росії [9].

Ще однією країною, з якою Вашингтон розвиває відносини є Оман. У 2021 р. Сполучені Штати експортували до Оману товарів на 1,4 млрд доларів, а імпортували – на 1,86 млрд доларів. Оман підтримує зусилля США

зі стратегічного стримування Ірану, водночас розвиваючи відносини з Тегераном. До прикладу, в 2022 р. президент Ірану І. Райсі відвідав Оман, щоб обговорити регіональні питання та підписати низку угод щодо розширення двосторонньої торгівлі та енергетичних проєктів, зокрема щодо розробки нафтового родовища Хенгам у Перській затоці [15]. Проте, така співпраця між Оманом та Іраном не викликала обурення з боку Сполучених Штатів.

Адміністрація Дж. Байдена також співпрацює із Бахрейном. В 2022 р. до Бахрейну було направлено понад 9000 американських військових та цивільних службовців. Під час другого американо-бахрейнського стратегічного діалогу Вашингтон та Манама відзначили у спільній заяві, що «дві країн стоять пліч-о-пліч у протидії дестабілізуючому впливу Ірану». У жовтні 2022 року командувач CENTCOM генерал М. Курілла втретє відвідав Бахрейн, щоб обговорити різні питання зі своїми бахрейнськими колегами, включно з прогресом щодо запланованих зовнішніх військових продажів (FMS) США, таких як F-16, ракетні системи Patriot та вертольоти AH-1 Cobra [4]. Проте, відносини з Бахрейном, Катаром та Оманом не лежать у сфері пріоритетів зовнішньої політики Вашингтону в регіоні. Сполучені Штати намагаються підтримувати політичний та економічний діалог з більшістю держав Близького Сходу, окрім Ірану, проте провідні країни регіону – Саудівська Аравія, ОАЕ, Ізраїль – становлять особливий інтерес для Білого дому.

Енергетичне питання також викликає занепокоєння, зважаючи на те, що політика близькосхідних країн вказує на їх недовіру до США як до надійного партнера в глобальній енергетичній політиці. Це підтверджується активізацією діалогу та співпраці країн Близького Сходу із Росією та Китаєм.

Вторгнення Росії в Україну серйозно вплинуло на світовий ринок нафти, а санкції, накладені Заходом на поставки російської нафти, додали невизначеності на і без того нестабільний ринок. Відповідно, Дж. Байден звернувся до ОПЕК, щоб вони збільшили видобуток нафти та стабілізували

таким чином ринок, проте ОПЕК прийняла рішення скоротити видобуток. Таке рішення пояснювалося тим, що ОПЕК не мала великих можливостей для збільшення виробництва, і країни були стурбовані перспективою глобальної рецесії та зниження попиту [12]. Можна побачити те, що російсько-українська війна збільшила важливість Близького Сходу, насамперед в енергетичному плані, в досить незручний час для адміністрації Дж. Байдена, яка бажала менше уваги приділяти регіону.

Варто зазначити, що російське вторгнення в Україну стало каталізатором для розчарованих американських партнерів, насамперед ОАЕ та Саудівської Аравії, зважаючи на те, що Вашингтон не поспішав допомагати їм із зростаючою загрозою з боку хуситів, проте відразу кинувся на допомогу Україні. Такими образами пояснюється відмова країн засудити російську агресію, їхня нейтральна військова позиція та відданість існуючим домовленостям щодо видобутку ОПЕК+.

Успіх Китаю в регіоні, зокрема щодо нормалізації відносин між Саудівською Аравією та Іраном, ставить під сумнів роль Сполучених Штатів як ключового зовнішнього посередника на Близькому Сході. Діяльність КНР в регіоні є справжнім викликом, оскільки Вашингтон залишається глибоко стурбованим війною в Україні та дипломатичною і військовою діяльністю Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні. Дж. Раян, директор Близькосхідної програми Інституту досліджень зовнішньої політики, сказав, що США раді, якщо хтось зможе зробити внесок у регіональну стабільність та Близькому Сході, навіть якщо ним буде такий конкурент США як Китай [11]. Проте насправді США дедалі більше стурбовані економічним і стратегічним впливом Китаю на Близькому Сході, але не прийняли жодних ефективних ініціатив у створенні альтернатив для протидії Китаю. Пекін має комплексні стратегічні партнерства з Саудівською Аравією, ОАЕ, Єгиптом, Алжиром та Іраном, а також підтримує стратегічні партнерства з дев'ятьма іншими державами регіону.

Можна виділити декілька причин, чому Близький Схід більше не є пріоритетом для США. По-перше, Сполучені Штати, особливо їхній зовнішньополітичний істеблішмент, розуміють, що країна занадто втягнута в Близький Схід, а війни, які точаться в регіоні, вже є занадто дорогими для Вашингтону. По-друге, активна участь Китаю на світовій арені тепер є найбільшим стратегічним викликом США. Третьою причиною виступає енергетика. Раніше Сполучені Штати активно відстоювали свої енергетичні інтереси в регіоні, проте наразі країна є самодостатньою у цій сфері та є одним із найбільшим виробником енергії у світі. Однак, незважаючи на ці фактори, російська агресія проти України знову привертає увагу Вашингтону до регіону, змушуючи його переглянути свої пріоритети.

Висновки до розділу 1

Близький Схід все ще залишається в полі зору американського уряду. Незважаючи на зусилля попередніх адміністрацій зменшити американську присутність в регіоні, російсько-українська війна та активна діяльність Китаю в регіоні знову надають Близькому Сходу важливості. Іран, як основна загроза безпеки та стабільності на Близькому Сході, також визначає політику Вашингтону в регіоні.

Для США пріоритетними досі залишаються зусилля, направлені на досягнення безпеки та стабільності в регіоні, проте адміністрація Дж. Байдена надає перевагу дипломатії, а не військовій силі. Збереження альянсів із близькосхідними партнерами є центральним щодо забезпечення стабільності в регіоні. Крім того, Вашингтон надалі продовжує виступати за захист прав людей на Близькому Сході, а також докладає зусиль для поглиблення інтеграції Ізраїлю в регіон.

Адміністрація Дж. Байдена продовжує політику своїх попередників щодо зменшення військової присутності в регіоні. Водночас боротьба з терористичними організаціями, а також вирішення численних конфліктів в регіоні залишаються пріоритетними в зовнішній політиці США. Однак замість

війни з терором, яка домінувала в зовнішньополітичній діяльності Сполучених Штатів протягом останнього десятиліття, Дж. Байден приділяє більше уваги роботі із союзниками, зокрема в безпековій та економічній сферах.

РОЗДІЛ 2. СПІВПРАЦЯ США З КЛЮЧОВИМИ ПАРТНЕРАМИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

2.1. Військово-економічне співробітництво між США та Ізраїлем

Сполучені Штати Америки були першою країною, яка визнала ізраїльську державність, коли Ізраїль проголосив незалежність у 1948 р. 75-річне партнерство між Вашингтоном та Єрусалимом побудоване на взаємних інтересах, спільних демократичних цінностях, відданості економічному процвітанню та регіональній безпеці. Протягом десятиліть адміністрації США, які змінювали одна одну, чітко давали зрозуміти, що відносини з Ізраїлем часто формували їхню політику на Близькому Сході.

Варто зазначити, що ще у 1985 р. було підписано угоду про вільну торгівлю між США та Ізраїлем, яка стала першою угодою про вільну торгівлю, яку уклали Сполучені Штати. З моменту набуття чинності угоди товарообіг між країнами зріс у десять разів. Крім того, американські компанії заснували дві третини з понад 300 центрів досліджень та розвитку в Ізраїлі. Обидві країни також мають низку угод, які стосуються цивільної авіації, охорони здоров'я, енергетики, включаючи і відновлювані джерела енергії, космічного та транспортного співробітництва тощо. Американо-ізраїльські економічні та комерційні відносини зараз охоплюють сферу ІТ, біотехнології, енергетику, охорону здоров'я, фармацевтику, оборонну промисловість, авіацію, кібербезпеку тощо. Необхідні матеріали для провідних американських високотехнологічних продуктів також було винайдено та розроблено в Ізраїлі – до прикладу, Cisco, Intel, Motorola, Applied Materials, HP. Згідно з оцінками Торгово-промислової палати США, в Ізраїлі розташовано понад 2500 американських компаній, у яких працюють близько 72 000 ізраїльтян [8].

Із моменту заснування Ізраїлю Сполучені Штати надали близько 150 млрд доларів двосторонньої допомоги та фінансування протиракетної оборони. За даними дослідницької служби Конгресу, Ізраїль є найбільшим кумулятивним одержувачем зовнішньої допомоги США з часів Другої світової

війни [29]. Саме фінансова та військова допомога та сучасне озброєння, яке надає Вашингтон, допомогли Ізраїлю створити одну з найдосконаліших армій світу.

Згідно із законодавством США, Ізраїль визнано основним союзником Вашингтону поза НАТО. Цей статус надає іноземним партнерам певні переваги у сфері оборонної торгівлі та співпраці у сфері безпеки та є потужним символом їхніх тісних відносин зі Сполученими Штатами. Відповідно до законодавчих вимог, політика США полягає в тому, щоб допомогти Ізраїлю зберегти його здатність протистояти будь-якій реальній військовій загрозі з боку будь-якої окремої держави чи можливої коаліції держав, чи недержавних суб'єктів та перемагати їх, зберігаючи при цьому мінімальні збитки та жертви [30].

Майже вся поточна допомога США Ізраїлю – це військова допомога, яка допомогла перетворити збройні сили Ізраїлю в одну з найбільш технологічно складних армій у світі та допомогла Ізраїлю розбудувати свою національну оборонну промисловість, яка зараз є одним із провідних світових експортерів зброї. Наразі ізраїльтяни інвестують у Сполучені Штати близько 24 млрд доларів, що майже втричі більше ніж десять років тому [27].

Оскільки все більше ізраїльських компаній отримали присутність у США, це призвело до розширення оборонного партнерства між американськими та ізраїльськими фірмами, завдяки чому розробка зброї здійснюється в Ізраїлі, а виробництво завершується в Сполучених Штатах. Elbit Systems of America дочірня компанія, що повністю належить ізраїльській Elbit Systems, є однією з найбільших ізраїльських компаній, що працюють у Сполучених Штатах [27].

У 2016 році Сполучені Штати та Ізраїль підписали 10-річний Меморандум про взаєморозуміння щодо зовнішньої оборонної допомоги США на суму 38 мільярдів доларів. Сполучені Штати продовжують підтримувати якісну військову перевагу Ізраїлю відповідно до законодавства США. Економічні та комерційні відносини між США та Ізраїлем є міцними, вони базуються на

двосторонній торгівлі товарами та послугами на суму близько 50 мільярдів доларів щорічно [23].

Окрім допомоги у сфері безпеки та продажу зброї, Сполучені Штати беруть участь у різноманітних обмінах з Ізраїлем, включаючи військові навчання, такі як Juniper Falcon, спільні дослідження та розробку зброї [23]. Варто також зазначити, що Ізраїль регулярно проводить різні тренування з американськими військовими в країні, включаючи навчання ВПС та навчання протиракетної оборони. В лютому 2023 р. війська морської піхоти США провели 10-денні спільні навчання з Армією оборони Ізраїлю в Ізраїлі під назвою Intrepid Maven. За даними Центрального командування Корпусу морської піхоти США (MARCENT), близько 200 морських піхотинців і моряків приєдналися до піхотних і артилерійських підрозділів ЦАГАЛ – армії оборони Ізраїлю – під час навчань [25].

Варто нагадати, що ще в січні 2023 р. відбулися масштабні навчання Juniper Oak, які стали найбільшими в історії спільними навчаннями ізраїльських та американських військових [25]. Juniper Oak інтегрувала американські та ізраїльські винищувачі п'ятого покоління, які є найдосконалішими та найпотужнішими. Ударна група USS George HW Bush Carrier Strike Group, яка брала участь у навчаннях, залучала елементи командування та управління. В навчаннях брали участь приблизно 6400 військовослужбовців США та понад 1500 ізраїльських військових. Військово-повітряні сили двох країн також відпрацювали ряд сценаріїв, включаючи використання транспортних літаків та літаків-заправників у повітрі, безпілотних літальних апаратів, пошуково-рятувальних вертольотів та бомбардувальників B-52, які скидали боєприпаси на цілі на півдні Ізраїлю [67].

До кінця 2023 р. Ізраїль має отримати ще 3,8 млрд доларів військової допомоги. Хоча країна вже має власну розвинену оборонну промисловість, яка виробляє засоби протиракетної оборони, безпілотні літальні апарати тощо, проте їй все ще потрібні дорогі товари від Сполучених Штатів, до прикладу винищувачі, які дозволяють Ізраїлю підтримувати свою військову перевагу.

Наприклад, Ізраїль вже придбав 50 найсучасніших винищувачів F-35 за фінансування США, а також чотири авіазаправники KC-46A, які йому знадобляться, якщо він колись забажає здійснювати атаки на іранські ядерні об'єкти [17].

Варто також зазначити, що розвідка США співпрацює разом із розвідувальними ізраїльськими службами щодо спільних проєктів. Прикладами співпраці є створення цифрового вірусу Stuxnet для саботажу ядерної програми Ірану, вбивство іранського генерала Касема Сулеймані та керівника Хезболли Імада Мугнії [17].

Крім того, Вашингтон забезпечує дипломатичне прикриття Ізраїлю, використовуючи своє місце в Раді Безпеки ООН для блокування антиізраїльських резолюцій. Посередництво США зробило можливим підписання «Авраамових угод», згідно з якими чотири мусульманські країни визнали Ізраїль – Об'єднані Арабські Емірати, Бахрейн, Марокко, Судан [17].

Ізраїль, так само як і Сполучені Штати стурбований діяльністю Ірану на Близькому Сході. У 2021 р. високопоставлений військовий чиновник Ізраїлю оголосив, що фінансування та підготовка до нападу на ядерні об'єкти Ірану «різко прискорилося». Відповідно, в листопаді 2022 р. збройні сили Ізраїлю та США провели триденні навчання військово-повітряних сил, які імітували атаку на іранські ядерні об'єкти. Опісля було проведено ще декілька таких навчань. В березні 2023 р. ВПС Ізраїлю та США провели двотижневі навчання Red Flag для посилення співпраці в кількох сферах, включаючи атаквальні операції та дозаправку. Згідно з заявами ВПС США, майже 100 літаків злітали двічі на день під час цих навчань [42].

Крім того, Ізраїль провів низку таємних військових операцій проти Ірану та його союзників у Сирії, Лівані та Іраку, у тому числі, щоб перешкодити ліванській Хезболлі зміцнити свій арсенал зброї та військових можливостей. Варто нагадати і те, що за посередництва США Ізраїль та Ліван, які не мають офіційних дипломатичних відносин, в жовтні 2022 р. досягли згоди щодо

морських кордонів, щоб обидві країни мали змогу видобувати природний газ у морі [12].

Коли Дж. Байден був інавгурований президентом у січні 2021 р., Ізраїль відкрито кинув виклик його зусиллям відновити ядерну угоду з Іраном, погрожуючи, що діятиме самостійно, щоб приборкати вплив Ірану в регіоні. Ізраїль поступово почав приймати стратегічні дипломатичні рішення незалежно від свого найближчого союзника. Наприклад, після вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 р. Ізраїль не так сильно прагнув постачати зброю Києву [29].

У 2022 і 2023 рр. триваюча передача Іраном Росії БПЛА (і, можливо, балістичних ракет малої дальності) посилила занепокоєність США та Ізраїлю щодо можливостей Ірану [27]. Проте, зазначається, що Ізраїль планує надати базову розвідувальну інформацію, допомогу з системами раннього попередження та системами постановки перешкод безпілотникам для протидії БПЛА іранського виробництва, які використовує Росія [12]. Незважаючи на те, що на початку 2023 р. представники Вашингтону та Єрусалиму заявили, що відповідно до їх відомостей, Іран ще не прийняв політичного рішення про виробництво ядерної зброї, напруга зростає.

Варто зазначити, що на початку жовтня 2023 р. Верховний лідер Ірану аятола Алі Хаменеї заявив, що країни, які прагнуть нормалізувати відносини з Ізраїлем «роблять ставку на програшного коня». Прем'єр-міністр Ізраїлю заявив у відповідь, що зусилля Тегерану перешкодити країнам регіону налагоджувати відносини з Єрусалимом зазнають невдачі, посиляючись на Авраамові угоди, які Ізраїль уже встиг підписати з деякими країнами. Такі заяви прозвучали у відповідь на рамкову угоду, яку Ізраїль та Саудівська Аравія планують укласти на початку 2024 р. за посередництва США [41]. Можна стверджувати, що ізраїльсько-саудівська нормалізація кардинально б змінила Близький Схід, офіційно об'єднавши двох головних партнерів США в регіоні – Тегеран це прекрасно розуміє; це був би зовнішньополітичний успіх для Дж. Байдена, якщо він прагне переобрання наприкінці 2024 р.

Коли йдеться про цінності, політичні лідери США часто називають Ізраїль «єдиною демократією на Близькому Сході». Проте, політика Ізраїлю протягом останніх років вносить свої корективи у це твердження, підриваючи міцне двостороннє співробітництво зі Сполученими Штатами. Насамперед, йдеться про дискримінацію палестинських громадян, які проживають в Ізраїлі. Нещодавно був прийнятий «закон про національну державу», який фактично нормалізує громадянство першого та другого сорту для євреїв та арабів в ізраїльському суспільстві. Крім того, уряд пригнічує неурядові організації, які отримують іноземне фінансування, а також залякує правозахисні групи [19], проте у Сполучених Штатах ці питання здебільшого ігноруються.

Після візиту Дж. Байдена до Ізраїлю та Західного берега у липні 2022 р. Білий дім оприлюднив заяву, в якій говориться про те, що Ізраїль зобов'язався збільшити кількість палестинських дозволів на роботу, цілодобовий доступ до прикордонного переходу Алленбі між Західним Берегом та Йорданією. Станом на квітень 2023 р. ізраїльський персонал почав цілодобово працювати на контрольно-пропускному пункті Алленбі п'ять днів на тиждень [12].

У січні 2023 р. Е. Блінкен здійснив візит до Ізраїлю в той час, коли в країні тривало кровопролиття – внаслідок стрілянини біля синагоги в Східному Єрусалимі було вбито більше десятка людей. Адміністрація Дж. Байдена дедалі більше занепокоєна зусиллями прем'єр-міністра Б. Нетаньяху обмежити повноваження судової системи та розширенням поселень Ізраїлю на окупованих палестинських землях, не кажучи вже про політику, яка фактично означала б анексію Західного берега [60].

У березні 2023 р. США викликали посла Ізраїлю у Вашингтоні М. Герцога, щоб протестувати проти ізраїльського закону, який скасував вихід ізраїльських військ у 2005 р. на окупованому півночі Західного берега. Цей крок дозволяє громадянам Ізраїлю входити в територію між містами Дженін і Наблус, а також може різко збільшити потенціал тертя між поселенцями та палестинцями в найбільш чутливій та нестабільній зоні окупованого Західного берега [57].

Варто зазначити, що Сполучені Штати дотримуються політики «двох держав». Адміністрація Дж. Байдена намагалася впоратися із напруженістю між Ізраїлем та Палестиною, насамперед зміцнивши американо-палестинські зв'язки, які були зруйновані за часів адміністрації Д. Трампа. Уряд США регулярно виступає проти кроків двох країн, які можуть спровокувати насильство, включаючи розширення поселень, знесення будівель та виселення населення, порушення історичного статус-кво святих місць тощо. На початку 2023 р. Сполучені Штати, Йорданія та Єгипет провели переговори, спрямовані на посилення координації Ізраїлю та Палестинської автономії, деескалацію напруженості та мінімізацію односторонніх заходів [12]. Проблемою також залишається той факт, що Сектор Газа залишається під контролем ХАМАС.

Е. Блінкен приватно заохочував М. Абааса, президента Палестини, реалізувати план безпеки, який був представлений Ізраїлю та Палестині Координатором США з питань безпеки Ізраїлю та Палестинської автономії, генерал-лейтенантом М. Фенцелем. План передбачав, щоб сили безпеки ПА відновили контроль над Дженіном та Наблусом, включаючи і навчання спеціальних сил ПА. Проте, офіційні особи Палестини висловили застереження щодо цього плану, частково тому, що він не передбачає зменшення присутності Ізраїлю в містах Західного берега [12].

Згодом сталося ще кілька інцидентів на окупованому Західному березі річки Йордан. Насамперед, йдеться про заклик ізраїльського міністра фінансів Б. Смотрича «стерти з лиця землі» палестинське село Хавара. Напруженість продовжила зростати, коли Білий дім знову засудив Б. Смотрича – цього разу за його твердження, що палестинський народ просто хтось «винайшов», тобто насправді його не існує [57].

Однак, у вересні 2023 р. адміністрація Дж. Байдена заявила про те, що Ізраїль додається до списку тих країн, громадянам яких дозволено здійснювати подорожі до Сполучених Штатів без попереднього отримання візи. Держсекретар Ізраїлю Алехандро Майоркас сказав, що угода, після більш ніж десятиліття роботи, «розширить співпрацю двох країн у боротьбі з

тероризмом, правоохоронній діяльності та інших спільних пріоритетах» і зробить союзників більш безпечними. Держсекретар США Е. Блінкен у спільній заяві з А. Майоркасом зазначив, що угода посилює «свободу пересування для громадян США, включно з тими, хто проживає на палестинських територіях або подорожує до та з них» [58]. Можемо бачити, що рішення було прийнято, незважаючи на попередні занепокоєння Вашингтону щодо поводження ізраїльського уряду з палестинцями, і є великим досягненням для Б. Нетаньяху.

На початку жовтня 2023 р. ХАМАС здійснив терористичний напад проти Ізраїлю. Сполучені Штати відразу відреагували на напад, підтримавши Єрусалим, а 20 жовтня 2023 р. Дж. Байден здійснив візит до Ізраїлю, зустрівшись з прем'єр-міністром. Президент США порівняв ХАМАС з В. Путіним, а також наголосив на тому, що терористичне угруповання не представляє Палестину. Вашингтон висловив співчуття загиблим зі сторони Ізраїлю та Палестини та закликав до мирного врегулювання конфлікту.

Колись Ізраїль справді сильно залежав від військової та фінансової допомоги США. Наразі економіка країни процвітає завдяки десятиліттям технологічного обміну із західними країнами. Тепер Ізраїль має важливі політичні та торгові зв'язки за межами США та Європи, зокрема з Індією, Бразилією та Китаєм.

За останні роки Ізраїль став більш безпечним і менш демократичним. Якщо Ізраїль та його прихильники хочуть, щоб країна й надалі отримувала щедрість США, їм потрібно буде придумати новий наратив. Тобто, цілком зрозуміло, що Ізраїлю потрібно змінити свою стратегічну позицію задля налагодження відносин із чинною адміністрацією США. Неможливо точно знати, чи захоче уряд Дж. Байдена укласти ще одну довгострокову угоду про військову допомогу.

Жорсткий ізраїльський уряд ризикує зіпсувати свої відносини із США. Хоча відносини між двома країнами часто описують як «непорушний зв'язок», зміцнений глибокою співпрацею в галузі безпеки та мільярдами доларів

щорічної військової допомоги США, проте ці відносини не захищені від внутрішнього тиску. Чи продовжуватимуть США вважати Ізраїль демократичним значною мірою залежатиме від того, наскільки Вашингтон зможе чинити тиск на прем'єр-міністра Ізраїлю.

Загалом, в подальшому майбутньому можна сказати, що відносини між Сполученими Штатами та Ізраїлем залишаться тісними. Незалежно від позицій нової адміністрації, Ізраїль не має більш надійного союзника, ніж США, і навпаки, американці бачать Ізраїль як ключового гравця на Близькому Сході. Хоча більше немає ідеологічної та майже «люблячої» близькості, як та, яка існувала між Д. Трампом і Б. Нетаньяху, і хоча зрозуміло, що уряд Ізраїлю хотів переобрання Д. Трампа, США та Ізраїль поводитимуться прагматично щодо один одного. Вашингтону та Єрусалиму було б розумно прагнути ширшого арабо-ізраїльського миру згідно з угодами Авраама, зміцнюючи антиіранську коаліцію регіону та подальшу ізоляцію Тегерана.

2.2. Особливості торговельно-економічних відносин між США та Саудівською Аравією

Королівство Саудівська Аравія, на чолі якого стоїть родина Аль-Сауд з моменту його заснування в 1932 р., має значний глобальний вплив зважаючи на те, що країна є батьківщиною ісламської віри та має найбільші у світі потужності з видобутку нафти [18]. Саудівська Аравія є головним гравцем у регіоні та однією з домінуючих світових держав у нафтогазовому секторі. Її правова система базується на ісламському праві, шаріаті, частина якого несумісна із західними цінностями. Сполучені Штати Америки визнали Саудівську Аравію в 1931 р. та відразу встановили з нею дипломатичні відносини. Вашингтон та Ер-Ріяд мають спільний інтерес у збереженні стабільності, безпеки та процвітання регіону Затоки та постійно консультуються з широкого кола регіональних та глобальних питань. Діяльність Королівства направлена на перетворення Близького Сходу у мирний та процвітаючий регіон, країна також є важливим партнером для США

у сфері безпеки та боротьби з тероризмом, військовій та фінансовій сферах, а також дипломатичному співробітництві. Саудівська Аравія тісно співпрацює з військовими правоохоронними органами США, щоб захистити інтереси національної безпеки обох країн. Крім того, Сполучені Штати Америки та Саудівська Аравія мають міцні культурні та освітні зв'язки – десятки тисяч саудівських студентів навчаються в американських коледжах та університетах; щорічно відбуваються десятки освітніх та культурних обмінів [24].

Передусім, варто наголосити на тому, що зовнішня політика Саудівської Аравії спрямована на збереження як економічних інтересів, так і інтересів безпеки, щоб фінансувати свої дорогі плани економічних реформ і зміцнити свою національну безпеку в неспокійному регіоні [8]. Зважаючи на це, Ер-Ріяд намагається збалансувати свої відносини з Китаєм, Росією та Сполученими Штатами.

Сполучені Штати Америки завжди називали Саудівську Аравію важливим партнером, продовжуючи тривалу співпрацю в галузі торгівлі та безпеки. Адміністрація Дж. Байдена не є виключенням – вона відразу заявила, що прагне змінити відносини між Вашингтоном та Ер-Ріядом, зберігаючи водночас стійкі відносини [18]. Варто зазначити, що відносини між двома країнами вже давно описуються як партнерство, засноване на такій собі «угоді»: обіцянці стабільних поставок нафти на світовий ринок з Ер-Ріяду в обмін на продаж зброї та гарантії безпеки з боку США [8]. Видобуток нафти в Саудівській Аравії залишається стрижнем світової економіки, і Ер-Ріяд іноді збільшував або зменшував видобуток нафти у координації з Вашингтоном.

Проте адміністрація Дж. Байдена прагне відкоригувати давні американо-саудівські відносини. Із 1940-х рр. американські адміністрації шукали партнерства з правлячою родиною Аль-Сауд, зважаючи на великі нафтові запаси, якими володіє країна, та її глобального релігійного та фінансового впливу. Лідери США цінують співпрацю Саудівської Аравії в питаннях безпеки і загалом прагнуть зберегти безпечний і аполітичний потік

енергетичних ресурсів Королівства на світові ринки. Після президентської кампанії, під час якої Дж. Байден назвав Саудівську Аравію «вигнанцем» з точки зору прав людини, адміністрація Дж. Байдена заявила про свій намір дещо модернізувати, а не розірвати відносини США та Саудівської Аравії. Згодом державний департамент зазначив, що пріоритетними у відносинах між США та Саудівською Аравією є підвищення рівня прав людини та припинення війни в Ємені. Відповідно, адміністрація Дж. Байдена припинила військову підтримку наступальних військових операцій під проводом Саудівської Аравії в Ємені та оголосила про виведення частини американського військового персоналу та оборонних систем, які були розгорнуті в королівстві в 2019 р. Крім того, Вашингтон переглянув продаж зброї США Саудівській Аравії та призупинив два пакети продажу боєприпасів. Пізніше, наприкінці 2021 р., офіційні особи США заявили, що високо оцінюють деякі реформи Ер-Ріяду та взяли на себе зобов'язання підтримувати Королівство у сфері безпеки, зокрема домагаючись припинення вогню в Ємені [18].

Варто зазначити, що незважаючи на певні суперечності між країнами, Сполучені Штати Америки та Саудівська Аравія продовжують мати міцні економічні відносини. США є другим за величиною торговим партнером Саудівської Аравії, а остання є одним із найбільших торгових партнерів США на Близькому Сході. Ер-Ріяд є третім провідним джерело імпорту нафти для Вашингтону [24]. У 2021 р. обсяг торгівлі між Саудівською Аравією та США становив 24,7 млрд доларів, що на 22% більше ніж у 2020 р. Таке збільшення обсягів відображає значне відновлення торговельних відносин між двома країнами після початку пандемії в 2020 р. В додатку В можна побачити, що обсяги торгівлі між США та Саудівською Аравією значно збільшилися з 2020 р., в якому обсяги торгівлі були мінімальними за останні роки співпраці [28]. Станом на грудень 2022 р. найбільшими експортними товарами Сполучених Штатів до Саудівської Аравії були автомобілі, кукурудза, танки та бронетехніка, вибухові боєприпаси, запчастини до літаків та космічних

кораблів. Найбільшими обсягами імпорту США із Саудівської Аравії були сира нафта, очищена нафта, змішані мінеральні або хімічні добрива тощо [65].

Крім того, Саудівська Аравія є ключовим партнером Сполучених Штатів у сфері енергетики. Між двома країнами щорічно відбувається двосторонній енергетичний діалог, який надає можливість обмінюватися інформацією щодо перспектив співпраці в нафтовому секторі та в секторі природного газу, планів розвитку електроенергетики та потенційного розвитку атомної енергетики.

Варто також зазначити, що обидві країни активно розвивають військову співпрацю. Влітку 2022 р. адміністрація Дж. Байдена схвалила близько 5 млрд доларів на продаж військової техніки Саудівській Аравії та ОАЕ для покращення їхньої протиповітряної оборони. Це сталося через кілька місяців після того, як столиця ОАЕ Абу-Дабі була обстріляна хуситськими ракетами та безпілотниками. Атака нагадала більш масштабний удар у 2018 р. проти основного нафтопереробного підприємства Saudi Aramco [15].

Збройні сили Саудівської Аравії десятиліттями поклалися на продаж зброї, військові навчання та технічне обслуговування США. Деякі члени Конгресу час від часу висловлювали занепокоєння з приводу того, що продажі американської зброї можуть сприяти гонці озброєнь у регіоні Перської затоки та на Близькому Сході, а з 2015 р. – щодо використання Саудівською Аравією американської зброї в Ємені. У червні 2021 р. президент США Дж. Байден доповів Конгресу, що в Королівстві перебуває приблизно 2700 військовослужбовців США, розгорнутих «для захисту національних інтересів Сполучених Штатів Америки у регіоні від ворожих дій з боку Ірану або підтримуваних Іраном груп». Проте, згодом стало відомо, що адміністрація Дж. Байдена виводить частину американського військового персоналу та платформ протиракетної та протиповітряної оборони з Саудівської Аравії в рамках ширшого перерозподілу ресурсів в регіоні Затоки. Офіційні ж особи з питань оборони Саудівської Аравії заявили, що військовий потенціал Саудівської Аравії достатній для захисту території королівства [18].

Варто наголосити на тому, що проблеми у відносинах між США та Саудівською Аравією виникли ще в 2015 р. і стосувалися вони політики Ер-Ріяду в галузі прав людини та війни в Ємені. Водночас спільні погляди щодо екстремістського тероризму та політики уряду Ірану дали поштовх для продовження стратегічної співпраці. Війна в Ємені та військове втручання Саудівської Аравії проти підтримуваного Іраном руху хуситів там з 2015 р. стали випробуванням для американо-саудівських відносин. З тих пір, США поступово зменшували підтримку військових операцій коаліції під проводом Ер-Ріяду в Ємені. Незважаючи на це, збройні сили США так і продовжують надавати збройним силам Саудівської Аравії військові консультації та обмежену інформацію [18]. Така підтримка не передбачає залучення Збройних сил Сполучених Штатів до бойових дій з хуситами.

Варто також зазначити, що адміністрація Дж. Байдена призупинила реалізацію деяких продажів зброї, схвалених колишнім президентом Д. Трампом, і припинила продаж раніше схвалених королівству боєприпасів класу «повітря-земля» та відповідних технологій. Інші продажі та поставки оборонних виробів і послуг тривають відповідно до процедур іноземних військових продажів і прямих комерційних продажів, встановлених у Контролі за експортом зброї [18].

Деякі посадовці Конгресу продовжують закликати до більш відчутних змін у відносинах та наполягають на конкретних наслідках для спадкоємного принца особливо після того, як американське розслідування повідомило Конгресу в лютому 2021 р., що саме він «схвалив операцію в Стамбулі, щоб захопити та вбити» Дж. Хашоггі. Адміністрація Дж. Байдена наклала додаткові санкції на посадових осіб Саудівської Аравії [18], проте протягом 2021 р. і надалі представники адміністрації США спілкувалися з високопоставленими керівниками Саудівської Аравії, включаючи і спадкоємного принца, що свідчить лише про те, що президент та його адміністрація готові продовжувати співпрацю з нинішніми лідерами королівства, незважаючи на такі обставини.

Варто зазначити, що президент Дж. Байден, який санкціонував оприлюднення висновків ЦРУ щодо причетності наслідного принца Саудівської Аравії до вбивства саудівського журналіста Дж. Хашоггі в Туреччині в 2018 р., підняв це питання під час особистої зустрічі з принцом в липні 2022 р. Наслідний принц, який у 2022 р. став ще й прем'єр-міністром, заперечував свою причетність до смерті журналіста. Адміністрація Дж. Байдена заявила, що його посада прем'єр-міністра надає йому імунітет у цивільних судах США, що спонукало суддю відхилити справу, порушену проти нього нареченою Дж. Хашоггі [15]. Варто також зазначити і те, що внутрішня ситуація в країні наразі не з найкращих: королівство продовжує змушувати мовчати критиків – людей, які критикують політику принца в соціальних мережах, ув'язнюють на десятиліття. В 2022 р. в Саудівській Аравії відбулася найбільша за останні роки масова страта – було страчено 81 ув'язненого, більшість з яких були представниками шіїтської меншини та брали участь у протестах [15].

Варто зазначити, що в жовтні 2022 р. загострилася суперечка щодо нафти між США та Саудівською Аравією. Офіційні особи Ер-Ряду вирішили скоротити видобуток нафти, аргументуючи це тим, що скорочення було зроблено для запобігання цін на нафту. Проте, такий крок підриває санкції Заходу проти Росії та ставить під загрозу енергетичну безпеку. Такі дії обурили Вашингтон, зважаючи на те, що влітку Дж. Байден здійснив візит до Саудівської Аравії, під час якого спадкоємний принц Мохаммед бін Салман пообіцяв збільшити видобуток нафти, що мало б знизити ціни на енергоносії [28]. Президент Дж. Байден заявив, що Ер-Ряд понесе наслідки за свої дії, а члени Конгресу навіть закликали заморозити співпрацю США із Саудівською Аравією, включно з продажами зброї [8].

Проте, такі дії з боку Ер-Ряду можна аргументувати лише тим, що країна зосереджена на своїх економічних інтересах і не бере до уваги вплив, які її дії мають не лише перед президентом США, але й на зусилля щодо

санкції проти Росії та скорочення її нафтових доходів в критичний момент, коли Європа наближалася до зими.

Саудівська Аравія засудила вторгнення Росії в Україну в 2022 р., проте виступила проти виключення Росії з Ради ООН з прав людини. Офіційні особи Саудівської Аравії запропонували виступити посередником між Україною та РФ та сприяли відповідним обмінам полоненими [17]. Королівство заявило, що наслідний принц використовував свої відносини з президентом Росії В. Путіним та урядами у всьому світі, щоб сприяти звільненню 10 іноземних бійців, які були захоплені росіянами в Україні [15]. Проте, організація країн-експортерів нафти під керівництвом Саудівської Аравії дотримується угоди з Росією, яка була укладена в період пандемії, щодо обмеження видобутку нафти та підтримки цін на неї. Саме ця угода і допомагає Росії зберігати свою спроможність, незважаючи на санкції Заходу [15]. Вірогідним є те, що керівництво Саудівської Аравії не буде приймати рішення, які завдають шкоди стабільності світових ринків нафти, щоб зайняти певну короткострокову позицію за або проти однієї зі сторін у війні. Тобто, Ер-Ріяд намагається зберігати відносини як із США, так із Росією чи Китаєм.

Співпраця між Ер-Ріядом та Москвою є партнерством з обмеженою відповідальністю. Історично склалося так, що між двома країнами існує суперництво. Ймовірно є те, що Саудівська Аравія наразі співпрацює з Росією через те, що вони мають певні спільні інтереси. Але, до прикладу, якщо умови ринку нафти зміняться, то таке партнерство розпадеться досить швидко. Тому, можна стверджувати, що Саудівська Аравія не діє ні на користь Росії, ні проти Сполучених Штатів. Замість цього вона вибудовує свою зовнішню політику відповідно до нагальних внутрішніх потреб.

Варто також згадати і те, що в березні 2023 р. Саудівська Аравія та Іран підписали угоду про відновлення дипломатичних відносин за посередництва Китаю. Сполучені Штати назвали цю угоду «хорошою річчю» [34], незважаючи на те, що вона свідчить про зменшення впливу США в регіоні. Вашингтон з його конфронтаційним підходом до Тегерану не був у змозі

сприяти зближенню між країнами, проте зможе отримати вигоду від цього, якщо перегляне свою політику конфронтації щодо інших країн.

Ер-Ріяд ймовірно намагатиметься внести структурні зміни до своєї зовнішньої політики та відносин із Вашингтоном. Саудівська Аравія стурбована меншою залученістю Сполучених Штатів в регіоні. До прикладу, в той час, коли хусити посилювали свої ракетні удари та атаки безпілотниками по саудівським аеропортам, нафтовим родовищам та життєво важливій інфраструктурі, США вивели з країни деякі зі своїх установок протиракетної оборони, стверджуючи, що «на них не можна покладати захист Ер-Ріяду».

Підтвердженням таких змін є новини, які з'явилися наприкінці вересня 2023 р., про те, що Саудівська Аравія має на меті підписати військовий пакт зі Сполученими Штатами, який вимагатиме від Вашингтону захисту королівства в обмін на розширення зв'язків Ер-Ріяду з Ізраїлем. Питання підписання такої угоди обговорювалося ще під час візиту президента США до Саудівської Аравії в липні 2022 р. [51]. Велика ймовірність полягає в тому, що Саудівська Аравія бажає, щоб США визнали її основним союзником поза НАТО, статус якого вже надано Ізраїлю, або ж Ер-Ріяд хоче схожої угоди, яка існує між США та Японією. Перший варіант є цілком реалістичним – це питання обговорювалося вже давно, однак в найближчому майбутньому Сполучені Штати, ймовірно не нададуть такий статус Саудівській Аравії. У випадку погіршення ситуації в регіоні або двосторонніх відносин, такий статус може йти як «підсолоджувач», тому Вашингтон поки що не використовуватиме такий важіль. Однак, уряду Саудівської Аравії варто розуміти, що другий варіант є фактично неможливий, адже Конгрес в такому випадку буде чинити сильний опір.

Таким чином, можемо бачити, що Саудівська Аравія є одним із провідних партнерів США на Близькому Сході. Обидві країни тісно співпрацюють в торговельно-економічній, енергетичній та військовій сфері. Однак, порушення прав людини в Саудівській Аравії, її дії в Ємені та співпраця з Росією викликають занепокоєння у Вашингтоні, водночас менша

увага США до регіону значно турбує саудівський уряд. Проте, зважаючи на міцну багаторічну співпрацю між Вашингтоном та Ер-Ріядом можна спрогнозувати, що обидва уряди будуть шукати шляхи для налагодження та активізації відносин, незважаючи на існуючі проблеми.

2.3. Безпекова складова у відносинах між Сполученими Штатами Америки та Об'єднаними Арабськими Еміратами

Стійкі відносини між Сполученими Штатами Америки та Об'єднаними Арабськими Еміратами існують відтоді, як Вашингтон визнав ОАЕ в 1971 р. Із часом Абу-Дабі стали одним із основних партнерів та союзників США на Близькому Сході, неодноразово допомагаючи американському уряду в військових операціях як в регіоні, так і поза ним – в Кувейті, Іраку, Афганістані, Сербії тощо, а також підтримали місію НАТО в Лівії [1]. Об'єднані Арабські Емірати, так само як і Сполучені Штати намагаються перетворити Близьких Схід на стабільний, безпечний та процвітаючий регіон. Зважаючи на наявність спільної мети, обидві країни співпрацюють з широкого кола питань регіональної безпеки. Наприклад, Вашингтон та Абу-Дабі працюють разом із іншими членами Ради співробітництва Перської затоки над тим, щоб посилити безпеку на кордонах як на суші, так і на морі, а також розвивають співпрацю у військовій галузі, зокрема, щодо боротьби проти кіберзагроз та тероризму тощо [31]. Крім того, ОАЕ сприяє регіональній стабільності та підтримує зусилля США щодо стримування дестабілізуючої діяльності Ірану на Близькому Сході.

У Сполучених Штатах ОАЕ дуже часто називають «маленькою Спартою», зважаючи на те, що Абу-Дабі володіють величезними військовими можливостями, проте географічно є доволі маленькою державою [38]. Об'єднані Арабські Емірати продовжують бути одним із найважливіших партнерів Білого дому на Близькому Сході, а діалог двох країн розвивається з широкого спектра питань, зокрема щодо безпеки та оборони, торгівлі, енергетичної співпраці, культурного та освітнього обміну тощо [29].

Вашингтон та ОАЕ співпрацюють не лише на двосторонньому, але й багатосторонньому рівнях, намагаючись перетворити Близький Схід на стабільний регіон.

Американський уряд неодноразово заявляв, що безпекова співпраця із Об'єднаними Арабськими Еміратами служить інтересам Сполучених Штатів, особливо національній безпеці. Співробітництво у військовій сфері поліпшує оперативну сумісність армії ОАЕ зі збройними силами Сполучених Штатів. Таким чином Абу-Дабі зможе самостійно забезпечувати власні військові та оборонні потреби. Варто зазначити, що в Еміратах знаходиться Центр повітряних бойових дій Перської Затоки на авіабазі Аль-Дафра, де розміщено декілька тисяч американських військовослужбовців. Крім того, Центр щорічно проводить підготовку з протиповітряної та протиракетної оборони для країн Близького Сходу, в якій беруть участь близько 2000 учасників [31].

Варто згадати також угоди між Сполученими Штатами та ОАЕ про оборонну співпрацю, зокрема Загальну угоду про безпеку військової інформації, Угоду про придбання та взаємне надання послуг та Угоду про співпрацю в галузі оборони. Остання була укладена ще в 2019 р. [31] та стала підтвердженням стійкої співпраці Вашингтону та Абу-Дабі щодо боротьби з терористичними організаціями, зокрема з Ісламською державою та Аль-Каїдою, забезпечення стабільності на Близькому Сході та боротьби з іншими спільними загрозами, включаючи також і фінансування тероризму.

Варто зазначити, що кожного року між Сполученими Штатами та ОАЕ проводиться Спільний військовий діалог – двосторонній форум в галузі оборони та безпеки, який має на меті удосконалити військову та оборонну співпрацю між двома країнами. В рамках діалогу обговорюються стратегічні цілі Вашингтону та Абу-Дабі на Близькому Сході, виклики, з якими стикаються країни, та шляхи їх вирішення. На початку 2021 р. в рамках Спільного військового діалогу делегаціям двох країн вдалося обговорити широкий спектр регіональних та оборонних питань, зокрема загрози з боку Ірану, активізацію співпраці з Ізраїлем, регіональну безпеку, боротьбу з тероризмом, морську безпеку, протиповітряну

та протиракетну оборону. Конкретні дискусії були зосереджені на зусиллях щодо протидії регіональним загрозам та глобальній оборонній стратегії США, а також на підході Міністерства оборони до Китаю як головного виклику [26]. Крім того, Сполучені Штати визнали ОАЕ ключовим партнером у вирішенні регіональних проблем.

Об'єднані Арабські Емірати купують у великій кількості американське військове обладнання, зокрема найновіші системи протиракетної та протиповітряної оборони. Військова та оборонна співпраця зі Сполученими Штатами значно розширила потенціал Еміратів у цих сферах. До прикладу, військові продажі між двома країнами в рамках програми Foreign Military Sales становлять майже 30 млрд доларів на рік. Крім того, завдяки програмі Direct Commercial Sales в Емірати постійно імпортується військове обладнання на суму понад 10 млрд доларів. Варто також зазначити, що Сполучені Штати постачають ОАЕ БПЛА MG-9 та винищувачі п'ятого покоління F-35. Таке військове обладнання не отримує жодна інша арабська країна від США [22].

Взимку 2022 р. єменські повстанці-хусити здійснили чергову атаку проти Об'єднаних Арабських Еміратів. Голова CENTCOM Ф. Маккензі, який контролює американські сили на Близькому Сході, заявив, що Вашингтон посилить підтримку ОАЕ. Крім того, він зазначив, що балістичні ракети середньої дальності, які були випущені з Ємену та потрапили в ОАЕ, були розроблені саме в Ірані, що ще раз підкреслює активну співпрацю між іранським режимом та хуситами. Американська сторона заявила, що напади на ОАЕ хусити використовують задля того, щоб реалізувати свої вимоги, однак Білий дім стверджує, що сторони не підуть на компроміс шляхом залякування. Пентагон також повідомив, що сучасні винищувачі F-22 нададуться Абу-Дабі, а есмінець з керованими ракетами USS Cole допоможе військово-морським силам ОАЕ спостерігати за водами Перської затоки на предмет поставок контрабанди. Дж. Байден також заявив, що Вашингтон розглядає можливість перевизнання хуситів міжнародною терористичною організацією [54]. Нагадаємо, що в 2021 р.

Сполучені Штати зняли з хуситів цей ярлик, що викликало значне занепокоєння в Еміратів.

Вашингтон та Абу-Дабі активно ведуть співпрацю щодо боротьби проти терористичних організацій на Близькому Сході, зокрема проти АКАП, Хезболли, Аль-Шабаб, Ісламської держави тощо. Обидві країни також обмінюються розвідувальною інформацією, надають один одному матеріально-технічну та військову допомогу, яка націлена на боротьбу з екстремістськими угрупованнями. Варто зазначити, що Об'єднанні Арабські Емірати неодноразово брали участь в коаліційних місіях під проводом Сполучених Штатів, метою яких була боротьба з тероризмом. Крім того, США та ОАЕ ведуть співпрацю в рамках партнерства Sawab Center, діяльність якого направлена на знищення пропаганди терористичних організацій в онлайн-просторі з метою запобігти розширення угруповань та зупинити вербування нових людей [5].

Варто зазначити, що в лютому 2022 р. США та ОАЕ підписали договір про взаємну правову допомогу, який передбачає обмін доказами та свідченнями, судову співпрацю, допомогу в кримінальних розслідуваннях та переслідуванні. Ця двостороння угода є справді історичною, адже вона сприятиме зміцненню відносин та співпраці між правоохоронними органами Вашингтону та Абу-Дабі. Крім того, угода покращить співпрацю у боротьбі з тероризмом, кіберзлочинністю, торгівлею наркотиками, контрабандою готівки, відмиванням грошей, шахрайством та іншими транснаціональними злочинами [25].

Завдяки потужній двопартійній підтримці в Сполучених Штатах ОАЕ та Ізраїль в 2020 р. підписали історичну угоду про нормалізацію відносин. Угоди, відомі як Авраамові, трансформували відносини між арабськими країнами та Ізраїлем. З моменту їх підписання контакти між двома країнами процвітають та активізується співпраця в багатьох сферах – від ділових угод до культурних обмінів, спільних наукових ініціатив, партнерства в галузі охорони здоров'я тощо [20]. Авраамові угоди є одним із кроків до перетворення Близького Сходу та стабільний та безпечний регіон. Абу-Дабі та Єрусалим є найдинамічнішими економіками на Близькому Сході та стратегічними партнерами Вашингтону,

тому зрозуміло, що їхній діалог напевне пришвидшить економічне зростання в регіоні. Угоди підписані не лише тільки з ОАЕ, але й також з Бахрейном, Марокко та Суданом. Вашингтон наразі продовжує роботу над тим, щоб розширити дію угод на інші арабські країни.

Варто зазначити, що внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність ОАЕ значно залежить від дій Сполучених Штатів на міжнародній арені [49]. Проте, стратегічне відновлення уваги США у бік індійсько-тихоокеанської конкуренції позначилося зменшенням уваги Вашингтону до Близького Сходу, що підірвало відносини з багатьма близькосхідними країнами. Політика Сполучених Штатів підриває довіру політичному ОАЕ до Білого дому. Зростаюче розчарування ОАЕ в США та зниження впевненості в прихильності Вашингтону регіональній безпеці призвело до того, що Емірати відмовляються від стратегії безпеки, яка базується на захисті США, до альтернативних угод безпеки зі стратегічними конкурентами Білого дому, включаючи Китай та Росію.

Останнім часом ОАЕ почали розглядати складовою політики Сполучених Штатів перенести відповідальність за Близький Схід на іншого міжнародного гравця, зважаючи на те, що Вашингтон зосереджується на азійському напрямку своєї зовнішньополітичної діяльності [38]. Хоча ОАЕ іноді можуть брати участь у регіональному втручанні або порушувати права людини, ця точка зору стверджує, що такі дії не завдають шкоди інтересам США, і Емірати залишаються символом стабільності. Адміністрація Дж. Байдена зайняла позицію підтримки Абу-Дабі, схваливши продаж зброї ОАЕ на суму 23 млрд доларів (включаючи літаки F-35), та назвавши Абу-Дабі «головним безпековим партнером» США [38]. Однак, деяка політика Об'єднаних Арабських Еміратів завдає шкоди інтересам США на Близькому Сході та на міжнародній арені загалом. До прикладу, політики ОАЕ загострюють громадянські війни, які тривають в регіоні, порушують міжнародні закони та активно підривають спроби демократичних змін. У поєднанні з цими регіональними зусиллями є неодноразові спроби ОАЕ

втрутитися у внутрішню політику США на найвищому рівні та стежити за дипломатами та урядовцями в усьому світі.

Наповнені передовою американською зброєю, ОАЕ перетворилися на одну з найбільш інтервенціоністських держав у регіоні, яка проводить політику, яка призвела до продовження громадянських воєн на Близькому Сході, породила гуманітарні кризи, придушила демократичні прагнення та розпалила глибинні образи, що призвели до заворушень. У Єгипті Абу-Дабі підтримали державний переворот 2013 р., у результаті якого було повалено демократично обраного на той час президента Єгипту Мохамеда Мурсі та встановлено правителем Абдель Фаттаха ас-Сісі, який забезпечив несподівану економічну допомогу ОАЕ після перевороту [38]. У Сирії Емірати продемонстрували свою підтримку президенту Сирії Б. аль-Асаду, а також підтримали військове втручання Росії в 2015 р. Крім того, ОАЕ відновили своє посольство в Дамаску в 2018 р. та закликали Лігу арабських держав і ширше міжнародного співтовариства повернути Асада на міжнародну арену [38]. У Лівії Абу-Дабі надає значну економічну та військову підтримку Лівійській національній армії на чолі з фельдмаршалом Халіфою Хафтаром, здійснюючи авіаудари безпілотниками, а також надаючи Хафтару зброю, порушуючи ембарго ООН на поставки зброї [38]. У Ємені ОАЕ є безпосереднім учасником створення однієї з найгірших у світі гуманітарних катастроф, яка забрала життя понад 23 000 людей, а мільйони людей опинилися на межі голоду. На додаток до поганої ситуації з дотриманням прав людини в країні та внеску в гуманітарну кризу в регіоні, ОАЕ виправдовують і підтримують переслідування Китаєм свого уйгурського мусульманського населення [38]. Зважаючи на таку діяльність ОАЕ в регіоні, Сполучені Штати мали б публічно засудити Абу-Дабі або ж тимчасово припинити співпрацю чи військові продажі. Однак зважаючи на те, яке місце ОАЕ займають в регіоні – будучи однією з провідних держав – Вашингтон не може собі дозволити вести таку політичну діяльність, навіть якщо вона суперечить його цінностям.

Не можна не згадати співпрацю ОАЕ з РФ. До прикладу, в 2017 р. стало відомо про те, що Абу-Дабі та Москва мають на меті розвивати діалог щодо авіації, зокрема щодо спільної розробки бойових літаків. У 2019 р. з'явилася інформація про закупівлю ОАЕ російських протитанкових ракетних комплексів «Корнет». Проте, така співпраця не сильно хвилювала Вашингтон допоки не відбулося повномасштабного вторгнення Росії в Україну, а Об'єднані Арабські Емірати відмовлялися засуджувати дії Москви. Незважаючи на те, що Емірати все ж таки проголосували за резолюцію Ради Безпеки ООН, проте їхня початкова реакція була нейтральною. Крім того, Абу-Дабі не звертають уваги на те, що росіяни переміщують свої активи до Еміратів, зокрема це стосується російських олігархів, які знаходяться під міжнародними санкціями [22]. Така реакція з боку ОАЕ є досить зрозумілою: Вашингтон досить швидко зреагував на агресивні дії Росії щодо України та почав надавати різноманітну допомогу, проте зволікав із реакцією щодо атак хуситів по території ОАЕ.

Крім того, в травні 2023 р. стало відомо, що ОАЕ вийшли з морської коаліції під керівництвом Сполучених Штатів. Оперативна група з 34 країн зі штаб-квартирою на військово-морській базі США в Бахрейні була сформована для боротьби з тероризмом та піратством у районах Червоного моря та Затоки. ОАЕ, які займають стратегічне положення вздовж життєво важливих морських торгових шляхів, були активним учасником очолюваної США коаліції [40]. Ймовірно, що такий крок ОАЕ є ознакою розчарування Абу-Дабі Вашингтоном у зв'язку із нездатністю останнього відповісти на загрози з боку Ірану та хуситів.

Однак, вже у вересні 2023 р. Анвар Гаргаш, дипломатичний радник президента ОАЕ, назвав участь США на Близькому Сході «позитивною річчю», наголосивши на важливості зміцнення такої діяльності, «щоб не було жодного вакууму», який, як він попередив, лише «дає можливості для інших гравців», посилаючись, насамперед, на Іран. Крім того, він заявив, що Вашингтон та Абу-Дабі повинні перейти від «неформальних» домовленостей

про безпеку «до чогось офіційного» [23], закликаючи таким чином до підписання нової угоди у сфері безпеки зі Сполученими Штатами.

Незважаючи на ці заяви, наприкінці вересня 2023 р. представники США, Великобританії та ЄС відвідали ОАЕ, щоб висловити свою стурбованість зв'язками країни з Росією. Зокрема, вони намагалися перешкодити російській стороні отримати доступ до певних продуктів, зокрема комп'ютерних чіпів, які можуть бути використані для посилення російської військової машини. Вашингтон уже неодноразово застерігав ОАЕ від ухилення санкцій та експортного контролю, запроваджених проти Москви. Саме тому в квітні 2022 р. США наклали санкції на дві компанії ОАЕ: Aeromotus Unmanned Aerial Vehicles Trading LLC і Hulm Al Sahara Electric Devices Trading. За даними Міністерства фінансів США, Aeromotus надіслав декілька безпілотників і робототехніки російським імпортерам після початку повномасштабного вторгнення РФ проти України [18].

Незабаром після вересневого візиту західних офіційних осіб до ОАЕ Bloomberg News повідомило, що влада Еміратів розглядає можливість запровадження ліцензій на експорт певних технологій, зокрема напівпровідників [18]. Абу-Дабі ще не запровадив ці заходи, проте будь-який такий крок, якщо він відбудеться, буде не тільки через посилення тиску з боку Заходу, але й через зростаючі загрози перекидання війни Ізраїлю та ХАМАС на інші частини Близького Сходу. Зважаючи на ситуацію в регіоні, Абу-Дабі хотіли б зміцнити зв'язки зі своїм основним гарантом безпеки – США.

В цілому, Об'єднані Арабські Емірати беззаперечно є важливим союзником для Сполучених Штатів в регіоні Близького Сходу. Безпекова співпраця країн направлена, насамперед, на боротьбу із терористичною діяльністю в регіоні, а також на забезпечення безпеки та стабільності на Близькому Сході. Однак події останніх років негативно впливають на відносини. По-перше, це зменшена увага Вашингтону до Близького Сходу, що змушує Абу-Дабі хвилюватися про майбутнє своєї безпеки та шукати нових партнерів. Звідси випливає і інша причина – розвиток відносин Еміратів з

Росією та Китаєм, які є ворогами для Сполучених Штатів. Зважаючи на це, Вашингтон надалі буде зацікавлений у відновленні своєї першості на Близькому Сході, довіри ОАЕ до США та активізації співпраці з однією із провідних країн регіону.

2.4. Єгипетський вектор зовнішньополітичної діяльності адміністрації Дж. Байдена: проблеми та перспективи

Історично склалося так, що Єгипет завжди був важливою країною для інтересів національної безпеки США, зважаючи на його розташування та дипломатичну позицію. Єгипет контролює Суецький канал, який є одним із найважливіших морських вузлів у світі, що з'єднує Середземне та Червоне моря. Населення Єгипту, яке нараховує понад 109 млн людей, робить його найбільш густонаселеною арабомовною країною. Крім того, у Каїрі розташовані Ліга арабських держав та Університет Аль-Азхар, який є найстарішим постійно діючим університетом у світі та має символічне значення як провідне джерело ісламської науки.

Протягом останніх 40 років Єгипет отримав мільярди доларів американської економічної та військової допомоги, головним чином як нагороду за мирний договір 1979 р. між Каїром та Єрусалимом [37]. Єгипет отримує великі обсяги поставок зброї та користується політичною та дипломатичною підтримкою США. Два ключових питання мають особливе значення в американсько-єгипетських відносинах через їх безпосереднє відношення до національної безпеки США: збереження стабільності на Близькому Сході та підтримка міцних відносин з Ізраїлем. Президент Єгипту Абдель Фаттах ас-Сісі неодноразово наголошував на тому, що Єгипет є «оазисом безпеки та стабільності в регіоні» [44], а співпраця зі Сполученими Штатами важлива не лише в економічній чи військовій сфері на двосторонньому рівні, але й у боротьбі з тероризмом.

Єгипет є важливим для США як стабільна країна у дедалі нестабільнішому регіоні, а нинішній єгипетський режим неодноразово

підкреслював роль Каїру в допомозі стабілізувати решту нестабільного арабського регіону, виступаючи в якості посередника у вирішенні регіональних конфліктів. Прикладами є посередництво Єгипту щодо припинення вогню між ХАМАС та Ізраїлем в 2021 р. та врегулювання напруженості в Лівії [44]. Крім того, дві країни тісно координують зусилля по боротьбі з тероризмом і регулярно проводять спільні військові навчання. Військові кораблі США мають пріоритет у транзиті через Суецький канал, а повітряний простір Єгипту регулярно доступний американським військовим літакам [37].

Із моменту вступу на посаду президент Дж. Байден мав децю різні підходи щодо американо-єгипетських відносин. Він водночас і вихваляв єгипетську дипломатію, проте і висловлював невдоволення через продовження внутрішніх репресій президентом Єгипту. Внутрішня ситуація в Єгипті – уряд Ас-Сісі продовжує придушувати політичне інакомислення та ненасильницьку опозицію – та соціальна стагнація ускладнюють давню двосторонню військову та економічну співпрацю. В листопаді 2021 р. державний секретар США Е. Блінкен заявив, що офіційні особи США мають намір включити питання прав людини у двосторонній діалог з Єгиптом [7].

Варто зазначити, що в Каїрі побоювалися нової демократичної адміністрації Дж. Байдена, зважаючи на те, що демократи завжди закликали до скорочення надання допомоги країні через порушення прав людини, в той час як республіканці зазвичай підтримували Єгипет. Дж. Байден виправдав ці побоювання, адже ще під час своєї президентської кампанії він заявив, що Сполучені Штати «не випишуватимуть пустих чеків» Єгипту. Після вступу на посаду президента Дж. Байдена не телефонував ас-Сісі, що було розцінено як зневажливе ставлення. Тому не дивно, що протягом перших місяців адміністрації Дж. Байдена відносини між двома країнами були доволі холодними [69].

У лютому 2021 р. Е. Блінкен зателефонував своєму єгипетському колезі, міністру закордонних справ С. Шукрі, і чітко дав йому зрозуміти, що права

людини є центральними у відносинах між Вашингтоном та Каїром, а також застеріг С. Шукрі від продовження придбання російського винищувача Су-35. Пізніше Е. Блінкен наголосив, що інтереси безпеки повинні узгоджуватися з правами людини та демократією [69].

Проте багато чого змінилося в травні 2021 р., коли спалахнули бої між Ізраїлем та ХАМАС у секторі Газа, а Вашингтон намагався домовитися про припинення вогню. США зрозуміли, що Єгипет є єдиною країною, яка має контакти як з ХАМАС, так і з Ізраїлем, тому американська сторона запропонувала, щоб Каїр став посередником у переговорах. Таким чином, єгипетські переговорники змогли запровадити перемир'я, яке набуло чинності 21 травня 2021 р. Після проголошення про припинення вогню Дж. Байден публічно подякував президенту Єгипту Ас-Сісі та здійснив декілька телефонних дзвінків. Під час телефонних розмов обидва лідери також обговорили Велику ефіопську дамбу Відродження та ситуацію в Лівії. Вашингтон та Каїр підтвердили необхідність «продуктивного та міцного» партнерства між двома країнами, а Дж. Байден наголосив на важливості конструктивного діалогу з прав людини [69].

Варто нагадати і те, що в листопаді 2021 р. у Вашингтоні відбувся єгипетський стратегічний діалог, який проводиться щорічно, між міністром закордонних справ Єгипту С. Шукрі та держсекретарем США Е. Блінкеном. Зустріч відбулася після важливих регіональних конфліктів – військових сутичок між ХАМАС та Ізраїлем в Газі, військового перевороту в Судані, нестабільності в Лівії, ескалації кризи в Ефіопії тощо [44].

У вересні 2022 р. міністр оборони та військового виробництва Єгипту М. Закі заявив, що Єгипет хоче посилити військову та безпекову співпрацю зі Сполученими Штатами. Ця заява прозвучала під час зустрічі М. Закі з командувачем CENTCOM М. Куріллою в Єгипті. М. Курілла також провів зустріч з начальником штабу збройних сил Єгипту О. Аскарком, на якій вони обговорили посилення американо-єгипетської співпраці в навчанні та активізації обмінних програм між збройними силами двох країн. Варто

зазначити, що протягом останніх десятиліть Вашингтон та Каїр тісно співпрацювали у військовій сфері, зокрема проводилися спільні військові навчання, а також обидві сторони координували спільні дії щодо важливих регіональних питань, які становлять взаємних інтерес (насамперед, це стосувалося ізраїльсько-палестинського конфлікту). Крім того, президент Єгипту неодноразово наголошував на вдосконаленні військової та безпекової співпраці між Єгиптом та США, зокрема у сфері боротьби з тероризмом. У березні 2022 р. командувач Центрального командування США генерал Ф. Маккензі заявив, що Сполучені Штати потенційно можуть продати Єгипту винищувач F-15 [7]. Згідно з даними німецької компанії Statista за 2021 р., США були основним експортером зброї для Єгипту (частка складає 41,6%), а на другому місці знаходилася Росія (25%) [24].

У листопаді 2022 р. було здійснено терористичну атаку, відповідальність за яку взяли терористи Ісламської держави, і внаслідок якої загинули 11 єгипетських військових на водонасосній станції на схід від Суецу. Відразу після цієї атаки М. Курілла заявив, що має намір направити контр-адмірала США М. Бредлі, який очолює сили спеціальних операцій США на Близькому Сході, до Єгипту для обговорення «додаткової допомоги» [7]. Проте варто зазначити і те, що раніше, у вересні 2022 р., адміністрація президента Дж. Байдена оголосила про скорочення військової допомоги Єгипту на 130 млн доларів через проблеми з порушенням прав людини. Це найбільша кількість фінансової допомоги, яку США коли-небудь скасовували до Єгипту. Державний департамент заявив, що хоча Єгипет виконав деякі умови США для виділення фінансування, проте «ще багато чого залишилося зробити» [69].

В січні 2023 р. Е. Блінкен здійснив візит до Каїру і під час спільної прес-конференції зі С. Шукрі він заявив, що США мають намір виділити 600 млн доларів на будівництво підводного телекомунікаційного кабелю, який обслуговуватиме Єгипет та регіон Африканського Рогу. Крім того, ще 50 млн доларів буде надано Єгипту на підтримку сільського господарства, обидві країни також вирішили створити спільний економічний комітет для сприяння

співпраці. Е. Блінкен оцінив «важливу роль президента Ас-Сісі» у сприянні стабільності в регіоні, та підтвердив «солідарність» Вашингтону з Єгиптом, який бореться з руйнівними наслідками російсько-української війни для своєї економіки. Він також висловив підтримку США економічних реформ Єгипту [37]. Крім того, Е. Блінкен наголосив на тому, що Єгипет зробив «важливі кроки» у захисті релігійних свобод, розширенні прав і можливостей жінок і звільненні політичних в'язнів. Вашингтон, однак, продовжуватиме заохочувати Каїр робити більше, включаючи звільнення більшої кількості політичних ув'язнених і гарантування свободи слова [37].

Двосторонній діалог є важливим з огляду на можливості, які він несе – перегляд та аналіз природи відносин між двома країнами, їх розвиток, сильні сторони, дилеми чи майбутні загрози та потенціал для змін. Проте, незважаючи на риторичний наголос Сполучених Штатів на важливості покращення ситуації з дотриманням прав людини в Єгипті, адміністрація Дж. Байдена поки що вжила недостатньо заходів щодо цього (було затримано лише військову допомогу у розмірі 130 млн доларів від щорічної, яка складає 1,3 млрд доларів).

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. негативно вплинуло на продовольчу безпеку, економіку та державний бюджет Єгипту. Проте позиція Каїру щодо війни Росії проти України є нейтральною. Хоча Єгипет проголосував за резолюцію Генеральної Асамблеї ООН у березні 2022 р., у своїй двосторонній дипломатії Єгипет не ввів санкцій проти Росії, а президент Абедь Фаттах аль-Сісі продовжує співпрацювати з В. Путіним. У червні 2022 р. президент Єгипту особисто взяв участь у пленарному засіданні Санкт-Петербурзького міжнародного економічного форуму [7]. Цілком ймовірно, що така неоднозначна позиція направлена на небажання Єгипту відчужувати від себе Сполучені Штати, Західну Європу та Росію – основні джерела зброї, торгівлі, туризму та кредитів для Єгипту. В свою чергу, адміністрація Дж. Байдена може розглядати війну Росії проти України, як

можливість переконати Єгипет відмовитися від бажання придбати російські бойові літаки.

Останнім часом в американському політичному дискурсі щодо Єгипту відбулися певні зміни – адміністрація Дж. Байдена лише на словах говорить про необхідність захисту демократії та прав людини, проте жодних відчутних результатів чи суттєвих змін у політиці не було. Схоже, що нинішня адміністрація, коли має справу з арабськими диктатурами, включаючи і нинішній єгипетський режим, використовує підхід «багато говорити та мало діяти».

Можна стверджувати, що режим Ас-Сісі лише виграє від можливостей цього стратегічного діалогу з Вашингтоном. Єгипет використовує ці відносини, щоб покращити свій імідж та підвищити авторитет на міжнародній арені як стратегічного та життєво важливого союзника США. Ймовірно, лише два сценарії можуть призвести до зміни американської позиції щодо Єгипту. По-перше, це посилення нестабільності та заворушень в Каїрі, що можуть виникнути внаслідок крайніх політичних репресій. В такому випадку Єгипет втратить стратегічну роль стабільної країни в регіоні, і тоді Сполучені Штати можуть відмовитися від підтримки єгипетського режиму, як це було раніше з режимом Мубарака в 2011 р.

Другий сценарій полягає в тому, що Каїр зробить якісь непрораховані кроки на міжнародній арені щодо економічних та військових суперників США, особливо Китаю та Росії. В такому випадку це призведе до каральних заходів з боку Вашингтону, таких як скорочення військової допомоги Єгипту тощо. Щось схоже сталося за адміністрації колишнього президента США Д. Трампа в 2017 р., коли влада США виявила, що Єгипет купував зброю в Північній Кореї, незважаючи на міжнародне ембарго на поставки північнокорейської зброї.

Отже, Єгипет справді колись відігравав важливу роль для США на Близькому Сході, зважаючи на географічне розташування країни та дипломатичну позицію. Проте, події останніх років показують те, що Каїр є

також вразливим і може втратити свою внутрішню стабільність, яскравим підтвердженням цьому є політичні репресії уряду Ас-Сісі. Політикум Сполучених Штатів поки що досі надає пріоритет Єгипту, надаючи фінансову та оборонну допомогу, та співпрацюючи разом щодо конфліктів в регіоні. Однак якщо ситуація в країні не зміниться, а єгипетський уряд не дослухатиметься до порад Вашингтону, відносини між країнами можуть знову похолоднішати, як це було за президентства Д. Трампа та на початку каденції Дж. Байдена. Партнерство між двома країнами називають «історично міцним та зростаючим», проте насправді воно є доволі крихким та хитким союзом, типовим для інших «зручних альянсів» США з авторитарними та військовими режимами на Близькому Сході.

Висновки до розділу 2

Саудівська Аравія, Ізраїль та ОАЕ залишаються важливими партнерами для Сполучених Штатів на Близькому Сході. Вашингтон активно розвиває військову співпрацю зі своїми близькосхідними союзниками, зокрема продовжує надавати країнам військову допомогу у вигляді продажу оборонного обладнання та проводити спільні військові навчання. З приходом до влади в Ізраїлі уряду Б. Нетаньяху відносини між США та Ізраїлем загострилися, проте незважаючи на порушення ізраїльським урядом прав людини, зокрема його ставлення до палестинського населення, Білий дім продовжує тісну співпрацю з Єрусалимом. Діалог двох країн, зокрема, направлений на боротьбу з дестабілізуючою діяльністю Ірану в регіоні та нормалізацію відносин арабських країн з Ізраїлем.

Сполучені Штати намагаються активно підтримувати відносини із Об'єднаними Арабськими Еміратами та Саудівською Аравією, зважаючи на те, що обидві країни є провідними в регіоні і ведуть неоголошену війну за лідерство на Близькому Сході. Співпраця Ер-Ріяду та Абу-Дабі із Китаєм посилює занепокоєння Вашингтону, що ще раз привертає увагу

американського уряду до регіону. Крім того, важливим питанням все ще залишається роль ОАЕ та Саудівської Аравії у єменському конфлікті.

Відносини Сполучених Штатів з Єгиптом продовжують переживати важкі моменти. Незважаючи на те, що адміністрація Дж. Байдена неодноразово заявляла про припинення військових продажів та допомоги Єгипту, співпраця між двома країнами не припинилася, а Білий Дім продовжує інвестувати в єгипетську економіку та працювати над новими проектами. Наратив про захист прав людини в регіоні продовжує бути центральним в американській зовнішній політиці, проте він аж ніяк її не направляє. Єгипетський режим продовжує порушувати основні права та свободи своїх громадян. Вашингтон ймовірно надалі продовжуватиме іноді критикувати уряд Ас-Сісі, погрожувати припиненням поставок зброї тощо, проте водночас намагатиметься врегулювати відносини, зважаючи на тісні відносини Єгипту з Росією та поширення впливу Китаю в регіоні.

РОЗДІЛ 3. ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНА РОЛЬ США НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

3.1. Роль США в Сирії

Громадянська війна в Сирії, яка розпочалася конфліктом в 2011 р. між урядом Б. аль-Асада та опозиційними силами, перетворилася в регіональний конфлікт, в який наразі залучені такі країни, як Росія, Туреччина, Іран, Ізраїль та Сполучені Штати Америки. Війна призвела до того, що приблизно половина населення країни змушена була тікати з країни, а понад півмільйона людей загинули [19].

Уряд Б. аль-Асада за підтримки Росії та Ірану наразі контролює близько дві третини території Сирії, включаючи більшість великих міст, які мають стратегічне значення (підконтрольні території режиму Асада та інших країн можна побачити в додатку Д). У 2021 р. Б. аль-Асад вчетверте отримав перемогу на президентських виборах. Представники США назвали ці вибори «ляпасом демократії» [19]. Після поразки Ісламської держави Сирійські демократичні сили, яких підтримують США та курдська влада на північному сході Сирії створили Автономну адміністрацію Північної та Східної Сирії, також відому як Самоуправління Північно-Східної Сирії. СДС заявили, що вони жодним чином не пов'язані ні з урядом Асада, ні з опозиційними силами. Утримувані Туреччиною райони північної Сирії включають території, окуповані турецькими військами. У цих районах Анкара створила місцеві ради, підпорядковані турецьким провінціям, з якими вони межують [19].

Американські війська дислокуються в Сирії з 2015 р., і сьогодні близько 900 американських військовослужбовців все ще знаходяться в районі, відомому як «зона безпеки Східної Сирії». Разом із приблизно 2500 солдатами, дислокованими в Іраку, ці війська є частиною операції Inherent Resolve – міжнародної коаліції, яка має на меті перемогти Ісламську державу. Протягом останніх років потенціал ІД значно погіршився, тому політика США в Сирії дещо сумнівна та піддається критиці. До прикладу, Дж. Фелтман, колишній

помічник держсекретаря США у справах Близького Сходу, у 2021 р. заявив, що «за винятком протистояння загрозі ІД на північному сході Сирії, політика США з 2011 р. не дала жодних позитивних результатів». Колишній співробітник Центру Рафіка Харірі з Близького Сходу Атлантичної Ради, Абдулрахман аль-Масрі, у вересні 2021 р. прокоментував, що Сполучені Штати «справді ніколи не проводили самостійної та послідовної політики щодо Сирії, вони не знають, чого вони хочуть в Сирії, і не мають узгодженого фіналу – це знають і друзі, і супротивники Вашингтону» [59].

У 2021 р. адміністрація Дж. Байдена переглянула політику щодо Сирії, визначивши чотири пріоритети щодо присутності військ США в країні. Першим пріоритетом було виділено боротьбу з Ісламською державою, що включає в себе допомогу в навчанні та озброєнні бійців сирійських курдів, відомих як Сирійські демократичні сили, які воювали з ІД та зараз контролюють ту частину країни. Іншими пріоритетами в Сирії є підтримка локального припинення вогню, стабілізація території та гуманітарна допомога, а також «наполягання на підзвітності та повазі до міжнародного права», сприяння правам людини та нерозповсюдження зброї масового ураження [59]. Варто зазначити, що сама присутність США також перешкоджає турецьким військам просуватися в країні та боротися з курдськими силами, які є союзниками США, але яких Туреччина вважає терористами, а також перешкоджає просуванню росіян, іранців та самого сирійського режиму. Відповідно, така політика Вашингтону має допомогти досягнути політичного вирішення сирійської кризи. Однак пріоритети США не є політикою, спрямованою на зміну траєкторії сирійського конфлікту. Скоріше вони представляють мінімалістичну політику управління загрозами, що свідчить про реакційний підхід США до майбутніх подій у Сирії.

У Сирії Сполучені Штати стикаються з деякими проблемами, зокрема це зростаючий потенціал Туреччини, яка ймовірно бажає здійснювати нові напади на СДС. І ця напруга посилилася підтримкою США сирійських

демократичних сил. Іншою проблемою є ймовірність того, що СДС, які не знають, як довго американські військові залишатимуть в регіоні, можуть звернутися до Росії, щоб забезпечити власне майбутнє [59].

Варто зазначити, що СДС продовжують утримувати близько 10 000 бойовиків ІД в місцях ув'язнення на півночі Сирії. Крім того, у січні 2022 р. повітряні та наземні сили США в Сирії приєдналися до сил партнерів Сирійських демократичних сил у битві за повернення контролю над в'язницею, яка раніше була захоплена Ісламською державою. Варто зазначити, що це було найбільше військове зіткнення Сполучених Штатів з угрупованням з 2019 р. СДС також утримують під вартою близько 57 000 осіб, пов'язаних з ІД (переважно жінок та дітей), у таборі для внутрішньо переміщених осіб Аль-Хол [19]. Протягом багатьох років цей табір був притулком для переміщених осіб, і номінально ним керують підтримувані США бойовики. Сьогодні багато жителів вважаються членами сімей ІД. Мешканці не можуть вільно виїжджати, і Аль-Хол представляє серйозну юридичну та гуманітарну проблему. Крім того, Ісламська держава постійно погрожує атакувати Аль-Хол [19]. Зрозуміло, що СДС було б важко контролювати центри ув'язнення бойовиків ІД та таборів без підтримки США.

Ще одним викликом для США в Сирії є діяльність Ірану, який має політичний вплив на сирійський режим та терористичні загони. Після поразки Ісламської держави бойовики, яких підтримує Іран, розширили свій вплив в регіоні. Присутність американських військ в країні ускладнює для Тегерану переміщення зброї до Лівану для використання його проксі, включаючи Хезболлу, проти Ізраїлю. До прикладу, гарнізон Аль-Танф у південно-східній частині Сирії розташований на життєво важливому шляху, який може з'єднати підтримувані Іраном сили з Тегерану аж до південної частини Лівану, а потім до кордонів Ізраїлю. Таким чином, американські війська «перекривають» сухопутний міст для Ірану до східного Середземномор'я. Багата нафтою провінція Дейр-езь-Зур, розташована на сході Сирії, і куди Сполучені Штати неодноразово завдавали удари, також розташована вздовж цього стратегічного

маршруту. У серпні 2022 р. США завдали декілька ударів по підтримуваним Іраном збройним формуванням у провінції Дейр-ель-Зур. У Пентагоні заявили, що ці атаки мали на меті «надіслати повідомлення» Тегерану, якого Сполучені Штати звинуватили у низці атак безпілотниками, які були спрямовані на гарнізон Аль-Танф [14].

Генерал армії США М. Міллі в березні 2023 р. здійснив неоголошений візит на базу на північному сході Сирії, а згодом заявив про те, що розгортання американських військових в Сирії «все ще варте ризику». Крім того, він наголосив на тому, що Ісламська держава все ще може переродитися в серйозну загрозу. М. Міллі зазначив, що Сполучені Штати в Сирії також підтримують «американських друзів та союзників в регіоні» [63]. Згодом, в березні 2023 р., Дж. Байден заявив, що спецназ США «зняв з поля бою» лідера Ісламської держави під час рейду на північному заході Сирії, додавши, що операція «усунула велику терористичну загрозу». Курайші, також відомий як Амір Мухаммед Саїд Абд аль-Рахман аль-Маула, змінив Абу Бакр аль-Багдаді, який був убитий американськими військовими в жовтні 2019 р. Дж. Байден та офіційні особи США назвали Курайші «рушійною силою» геноциду єзидської меншини в 2014 р. на півночі Іраку та заявили, що він керував мережею відділень ІД від Африки до Афганістану [16]. Відповідно, смерть лідера є великим ударом для терористичного угруповання у короткостроковій перспективі, проте усі розуміють, що лідери є змінні, тому його вбивство може сповільнити діяльність організації лише на певний час.

Варто також згадати і те, що Сполучені Штати наклали санкції на Сирію, зважаючи на підтримку урядом терористичних організацій, втручання у Ліван, використання хімічної зброї та порушення прав людини. Водночас, адміністрація Дж. Байдена висловила підтримку регіональній угоді щодо експорту природного газу та електроенергії з Єгипту та Йорданії до Лівану через Сирію, назвавши це гуманітарною діяльністю, яка фінансуватиметься Світовим банком, тому не потребує скасування санкцій [19]. Однак, таке твердження є досить сумнівним, зважаючи на те, що ця угода безсумнівно

збагатить режим аль-Асада і прямо суперечить санкційній політиці Вашингтону.

Землетрус, який стався у лютому 2023 р. також створив додаткові гуманітарні потреби на північному заході Сирії. 9 лютого 2023 р. США оголосили про виділення 85 млн доларів гуманітарної допомоги постраждалим від землетрусу в Туреччині та Сирії. Згодом було виділено додаткових 100 млн доларів на екстрену допомогу біженцям та для підтримки ліквідації наслідків землетрусу. Водночас у Вашингтоні заявили, що програми санкцій містять винятки для гуманітарних зусиль [19].

Варто зазначити, що близькосхідні країни поступово починають налагоджувати відносини з режимом Б. аль-Асада. Об'єднані Арабські Емірати, Йорданія, Алжир та Єгипет зробили певні кроки до нормалізації відносин із Сирією, і Саудівська Аравія також рухається в цьому напрямку. Катар поки що проти нормалізації відносин з режимом Асада, проте виступає за більш гуманний підхід до сирійського народу, зокрема до біженців та внутрішньо переміщених осіб – питання, яке вимагає принаймні мінімальної координації із сирійською владою. Сполучені Штати, відповідно, продовжують протистояти такій нормалізації відносин із сирійським урядом, проте все ж вони не змогли зупинити своїх арабським партнерів до відновлення зв'язків з Дамаском. Однак офіційні особи США заявили, що хоча вони не підтримують нормалізацію відносин з Асадом, вони поділяють цілі, які можуть бути досягнені завдяки відновленню цих відносин, зокрема йдеться про розширення гуманітарного доступу до охоплених конфліктом регіонів, боротьбу з Ісламською державою, зменшення впливу Ірану та протидію торгівлі людьми. Проте водночас в Конгресі США законодавці вже мобілізуються для посилення санкцій та протидії реінтеграції Б. аль-Асада в регіоні [33]. Тобто, Вашингтон зрозумів, що не може зупинити своїх партнерів від нормалізації відносин з Дамаском, тому шукає те, що можна від цього отримати, яких поступок можна досягти. Однак цілком зрозуміло, що

Сполучені Штати не будуть відновлювати свої відносини із режимом Асада чи пом'якшувати санкції, адже для цього немає жодних підстав.

Крім того, сирійська сторона наголошує на тому, що дії Сполучених Штатів та їх «незаконна присутність» на території Сирії є втіленням злочину агресії. На початку 2023 р. сталося декілька зіткнень із ракетним обстрілом та використанням безпілотників між американською та сирійською сторонами. Під час однієї із серії зіткнень було вбито підрядника Пентагону, декілька американських солдатів було поранено, а вісім ополченців було вбито авіаударами США. За словами Л. Остіна, Корпус вартових Ісламської революції Ірану надавав підтримку ополченцям, проте Тегеран відхилив цю заяву [53].

У вересні 2023 р. з'явилася інформація про те, що американські літаки завдали авіаударів по підтримуваним Іраном групам у сирійській провінції Дейр-ез-Зор, яка потрапила до рук режиму Б. аль-Асада після поразки Ісламської держави в 2017 р. Удар стався після того, як терористи напали на село в Джараблусі, що призвело до загибелі шістьох людей [45].

Сполучені Штати та підтримувані Іраном збройні угруповання на Близькому Сході почали дедалі активніше вести вогонь у Сирії після того, як 7 жовтня 2023 р. Ізраїль почав жорстоку військову атаку на сектор Газа. Одна з американських військових атак влучила у тренувальний центр поблизу Абу-Камаль, а інша поцілила у будинок поблизу Маядіна, обидва розташовані на сході Сирії. Пентагон не надав жодних подробиць про збитки, завдані ударами, але Сирійська обсерваторія з прав людини (SOHR), моніторингова група, що базується в Лондоні, заявила, що вісім членів підтримуваних Іраном ополченців були вбиті під час нападів [50]. Офіційні особи США намагалися підкреслити, що удари Пентагону по підтримуваних Іраном групах не пов'язані безпосередньо з війною в Газі. Вони стверджують, що удари США є скоріше актами «самооборони», які не були здійснені в координації з Ізраїлем [50]. Однак, більше здається, Іран та його союзники намагаються змусити адміністрацію Байдена переглянути свій підхід до війни в Газі, збільшуючи

витрати для Сполучених Штатів і опосередковано тиснучи на Ізраїль, щоб той припинив свої атаки.

В цілому, цілком зрозуміло, що Сполучені Штати не хочуть великої битви в Сирії. Вони ще не визначили стратегічний інтерес в країні, який виправдовує велику війну там. Нові цілі адміністрації Дж. Байдена насправді відображають більшу незацікавленість та потенційно можуть свідчити про вихід США з цього регіону. Політика Вашингтону в країні швидше схожа на підтримку балансу сил. Однак справа не в тому чи варто США залишитися, чи краще вивести свої війська з Сирії. Йдеться про те, як американці можуть найкращим чином використати свою присутність зараз і допомогти знайти «золоту середину», яка задовольнить усі залучені сторони. Зрозуміло, що не кожна сторона буде щасливою, проте вона може бути достатньо задоволена, щоб припинити це все.

3.2. Позиція США щодо єменського конфлікту

Громадянська війна в Ємені розпочалася в 2014 р., коли хусити повстали проти сунітського уряду, взяли під контроль столицю та найбільше місто Ємену Сану, вимагаючи нового уряду. Починаючи з березня 2015 р., коаліція країн Затоки на чолі із Саудівською Аравією розпочала кампанію економічної ізоляції та авіаударів проти хуситів за матеріально-технічної та розвідувальної підтримки США.

В перші роки громадянської війни в Ємені Вашингтон активно проводив військові операції щодо знищення позицій АКАП та ІД, зокрема і численні авіаудари, проте згодом Сполучені Штати практично припинили будь-який військовий супровід операцій проти терористичних організацій в Ємені. По-перше, активна військова участь США та підтримка ними коаліції на чолі із Саудівською Аравією протягом 2015-2018 рр. підірвала діяльність терористичних угруповань в країні. По-друге, ця ж підтримка підірвала й імідж Вашингтону, зважаючи на те, що громадянська війна перетворилась на

один із найкровопролитніших конфліктів в регіоні та жахливу гуманітарну кризу [35], що триває вже вісім років і поки не наближається до завершення.

Відповідно до періодичної доповіді Дж. Байдена за грудень 2021 р. «невелика кількість» військовослужбовців США розгортається в Ємені для проведення антитерористичних операцій, а також для роботи з офіційним урядом Ємену та регіональними партнерами. Водночас, зазначалось, що внутрішня боротьба з хуситами ускладнила зусилля партнерів по боротьбі з тероризмом. Вашингтон продовжує підтримувати уряд Гаді, проте південні лідери об'єдналися в Південну перехідну раду [35], яка кинула виклик не лише правлінню Гаді, але й зусиллям США в припиненні конфлікту.

На початку своєї каденції адміністрація Дж. Байдена заявила, що має на меті припинити підтримку військових операцій в Ємені та зупинити продаж військового обладнання. Однак, незважаючи на такі заяви, підтримка продовжилася, зокрема Вашингтон надалі обслуговує військові літаки Саудівської Аравії, надає розвідувальну інформацію та матеріально-технічну допомогу [35]. Таким чином, Сполучені Штати продовжують підтримувати операції Ер-Ріяду в Ємені, хоча прямих заяв про це немає.

На початку 2021 р. Сполучені Штати оголосили, що посилять зусилля щодо завершення війни в Ємені. Адміністрація Дж. Байдена призначила спеціального посланника в Ємені, яким став Т. Лендеркінг, а також заявила, що продовжуватиме підтримувати Саудівську Аравію, території якій загрожують атаки з боку хуситів. Т. Лендеркінг [62] в 2021 р. вів переговори із Саудівською Аравією та ОАЕ щодо можливостей завершення конфлікту. Навесні 2021 р. Ер-Ріяд виступив із пропозицією припинити вогонь, однак хусити відразу відмовили, заявивши, що пропозиція не надасть жодних довгострокових результатів та продовжили вимагати, щоб коаліція розблокувала аеропорт Сани та порт Худейда. Вашингтон неодноразово зазначав, що хусити постійно відхиляють будь-які пропозиції щодо завершення конфлікту, продовжуючи свої військові операції в Ємені та здійснюючи напади на цивільні цілі в Саудівській Аравії та ОАЕ [5].

Варто зазначити, що адміністрація Дж. Байдена продовжила політику своїх попередників, яка полягала в перешкоджанні надання Іраном допомоги повстанцям-хуситам. У 2021 р. USS Monterey вилучив сотні одиниць контрабандної зброї на борту дау (традиційне арабське судно) в Аравійському морі. Білий дім згодом заявив, що зброя доставлялася хуситам з Ірану. Наприкінці 2021 р. ВМС США вилучили 1400 штурмових гвинтівок із судна, яке направлялося в Ємен з Ірану [5].

Вашингтон також активно надає гуманітарну допомогу Ємену. До прикладу, в 2021 р. Сполучені Штати надали понад 800 млн дол допомоги. З 2015 р. США надали гуманітарну допомогу на суму понад 5,5 млрд доларів, з яких приблизно 5 млрд доларів надійшло від USAID (Агенство США з міжнародного розвитку). Допомога включає в себе, зокрема, доступ до безпечної питної води, харчі, медикаменти, первинну медичну допомогу тощо [5].

Сполучені Штати не мають достатньо переконливих інтересів у Ємені, які б виправдовували їхню причетність однієї з найгірших гуманітарних криз у світі. Військова допомога США також не змінила терезів конфлікту: повітряна війна під керівництвом Саудівської Аравії виявилася в основному марною. Початкова мета очолюваної Саудівською Аравією коаліції – перемогти хуситів, вигнати їх із Сани та відновити офіційну владу – виглядає дедалі малоімовірною, оскільки хусити консолідують контроль у колишньому Північному Ємені, а Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати прагнуть вийти з конфлікту [62]. Участь Сполучених Штатів, яка мала на меті послабити хуситів, призвела до зміцнення їхньої влади. Тим часом міжнародно визнаний уряд, представлений Президентською керівною радою, продовжує внутрішні протиріччя, а не об'єднується для боротьби проти хуситів. До складу ради з восьми членів в основному входять керівники різних збройних формувань [62], включаючи голову Південної перехідної ради, основною метою якої залишається незалежність Південного Ємену. Тобто, члени

Президентської керівної ради протистоять один одному так само, як вони протистоять хуситам.

В лютому 2022 р. Т. Лендеркінг сказав, що війна в Ємені – це «єменсько-єменський конфлікт», тобто діалог має вести Ємен, а роль міжнародної спільноти полягає в тому, щоб створити простір для єменців, щоб прийти до переговорів. Відповідно до звіту, підготовленому ПРООН в Ємені та Центром міжнародного майбутнього Фредеріка С. Парді, «Оцінка наслідків війни в Ємені: шляхи відновлення», якщо війна триватиме до 2030 р., можуть загинути 1,3 млн людей. Проте, якщо конфлікт завершиться в найближчі декілька років, то до 2050 р. Ємен може стати процвітаючою країною із середнім рівнем доходу [46]. Однак, є малоімовірним, що конфлікт, який триває вже вісім років, зможе завершитися в найближчі 3-5 років, особливо зважаючи на мінливе міжнародне середовище.

Протягом 2022 р. хусити неодноразово здійснювали ракетні та безпілотні атаки на ОАЕ та нафтові об'єкти Саудівської Аравії. Відповідно, Сполучені Штати вжили заходів для посилення військового потенціалу своїх близькосхідних союзників. В квітні 2022 р. стало відомо, що за посередництва ООН та допомоги Вашингтону, сторони конфлікту уклали угоду про перемир'я, дія якої декілька разів подовжувалася. В жовтні 2022 р. сторони відмовилися продовжувати угоду, проте в країні зберігався певний спокій. Крім того, в квітні 2023 р. представники Саудівської Аравії та Оману здійснили візит до Сани з метою домовитися про постійне припинення вогню з хуситами, однак угоди досягнуто не було. Незважаючи на це, того ж місяця єменські повстанці та урядові війська звільнили понад 800 [1].

Варто згадати і те, що за декілька місяців до встановлення перемир'я в ОАЕ відбулася ескалація насильства хуситів, коли вони здійснили атаку по Абу-Дабі, вбивши декількох людей. Напад заплямував репутацію ОАЕ щодо несприйнятливості до регіональних потрясінь [62]. Крім того, Абу-Дабі значно розчарувала реакція Вашингтону на атаки хуситів, який не мобілізував свої ресурси, не надав жодних пакетів допомоги. Відповідно, коли Російська

Федерація здійснила повномасштабне вторгнення проти України в лютому 2022 р., Емірати відмовилися засудити її дії, наче протестуючи проти США. Проте розуміючи те, що єменський конфлікт може перекинутися на їхні території, Об'єднані Арабські Емірати та Саудівська Аравія почали шукати шляхи виходу з війни, намагаючись вести прямі та непрямі переговори з хуситами та застосовуючи насамперед не військові, а дипломатичні зусилля.

Переговори між Іраном і Саудівською Аравією в квітні 2023 р. за посередництва Китаю породили надію на політичне врегулювання для припинення конфлікту в Ємені. Переговори призвели до проривної угоди про відновлення дипломатичних відносин і відкриття посольств обох сторін після років напруженості та ворожнечі. У представництві Ірану в ООН заявили, що угода може прискорити зусилля щодо поновлення перемир'я.

Однак, занепокоєння викликають відносини між Саудівською Аравією та ОАЕ, у яких поглиблюються розбіжності щодо самої долі Ємену, що ставить під загрозу перспективи миру. Зростаючі заклики підтримуваних ОАЕ єменських сепаратистів до розколу держави на півдні все більше обурюють Ер-Ріяд, який бажає, щоб Ємен залишився недоторканим. Адміністрація Дж. Байдена вже висловила своє занепокоєння стосовно цієї суперечки, заявивши, що це може зміцнити позиції Ірану та зменшити шанси на політичний компроміс. Водночас представник уряду ОАЕ заявив, що Абу-Дабі повністю підтримує зусилля Саудівської Аравії щодо припинення війни та досягнення політичного врегулювання під егідою ООН, і назвав звинувачення про напруженість між ними «категорично неправдивими». Т. Лендеркінг, спеціальний посланник США з питань Ємену, у вересні 2023 р. провів переговори в Абу-Дабі та Ер-Ріяді, спрямовані на те, щоб напруженість між державами Перської затоки та угрупованнями, які вони підтримують, не підірвала зусилля з припинення конфлікту [21].

Поки що сторони конфлікту не ведуть жодних великих військових операцій. Однак, якщо перемир'я все ж таки розпадеться, то невідомо, що робитимуть країни, щоб зупинити кровопролитні битви. Зрозуміло, що

Сполучені Штати мали би обмежений вплив, зважаючи на те, що в американського уряду відсутні будь-які важелі впливу на хуситів.

Незважаючи на те, що припинення вогню зберігається вже більше року, а обидві сторони здійснюють активний обмін полоненими, конфлікт не наближається до завершення. У травні 2023 р. Т. Лендеркінг заявив, що міжнародна спільнота не повинна очікувати того, що восьмирічний кровопролитний конфлікт «можна вирішити за одну ніч», а якщо це і станеться, то «такий мир не буде довготривалим». Він зазначив, що сторони поки ще не наблизилися «до фінішу», адже між ними все ще існує значна частка недовіри, і в самому єменському суспільстві існує розкол [30].

В цілому, наразі зрозуміло, що Сполучені Штати не можуть ніяк виправдати свою причетність до однієї із найгірших гуманітарних катастроф світу, адже не мають переконливих інтересів у Ємені. Допомога США коаліції на чолі із Саудівською Аравією не приблизила завершення конфлікту, будучи в цілому марною. Початкова ціль коаліції та Білого дому, яка полягала у поверненні контролю над владою в Ємені офіційному уряду та повалення хуситів, наразі не має жодних успіхів на втілення, зважаючи на те, що партнери США, насамперед ОАЕ та Саудівська Аравія, намагаються вийти з конфлікту будь-якими шляхами. Триваюча присутність коаліції під проводом Саудівської Аравії в Ємені сприяла консолідації влади хуситів. Зрозуміло, що Вашингтон надалі наполягатиме на використанні дипломатичних методів для завершення конфлікту, адже як показала практика, військові методи його лише загострюють. Однак проблемою досі залишається той факт, що хусити не бажають йти на компроміс.

Крім того, хусити представляють собою угруповання, яке начебто захищає Ємен від зовнішньої експансії, тому припинення іноземної агресії підірве легітимний наратив хуситів, а також підтримку ключових племен. Тобто, племена, які виступають на боці повстанців проти коаліції та офіційного уряду, можуть цілком повернутися проти хуситів, коли зовнішній ворог піде. Припинення іноземних військових дій також позбавить групу

можливостей звинувачувати Саудівську Аравію, ОАЕ та Сполучені Штати у власних невдачах в управлінні, що може призвести до нового кровопролиття. Чим довше затягуватиметься війна, тим більш репресивними ставатимуть хусити. За відсутності участі Ер-Ріяду, Абу-Дабі та Вашингтону, репресії хуситів можуть все більше підбурювати населення під їх владою. Парадоксально, однак якщо Сполучені Штати хочуть послабити позиції хуситів, то найкращим способом це зробити може бути цілковитий вихід з Ємену, що означає припинення військової, фінансової та матеріально-технічної підтримки своїх союзників щодо дій в країні. Водночас, припинення військової підтримки дій коаліції в Ємені повинно супроводжуватися збільшення гуманітарної підтримки та допомоги на розвиток.

Не можна забувати і той факт, що терористичні угруповання продовжують свою діяльність в Ємені, хоча і не таку активну, якою вона була протягом перших років війни. Якщо конфлікт завершиться в найближчі п'ять років, то загроза тероризму значно зросте, адже існує велика ймовірність, що молоді люди, які боролися з хуситами, можуть приєднатися до екстремістських угруповань, які забажають активізувати свою діяльність після війни та повернути собі значну частку влади. Йдеться не лише про АКАП та ІД, але й про можливість виникнення нового екстремістського гравця, який ймовірно буде значно потужнішим. Зважаючи на ці обставини, Вашингтону потрібно зосередитися на відновленні ефективного управління в Ємені – уряду, який зможе спрямувати країну в правильне русло, реінтегрувати економіку та працевлаштувати молодих людей. Військові операції проти терористичних організацій не будуть ефективними, а навпаки можуть призвести до нових заворушень та нової громадянської війни.

3.3. Американо-іранські відносини: проблеми та перспективи

Після Ісламської революції 1979 р. в Ірані американо-іранські відносини загострилися і залишаються під напругою до сьогодні. Сполучені Штати постійно наголошують на тому, що іранський режим підтримує войовничі

групи на Близькому Сході, зокрема терористичні організації, що становить значну загрозу США та їхнім союзникам, а обмеження розширення ядерної програми Ірану було ключовою політичною метою Вашингтону протягом майже двох десятиліть.

Адміністрації США, які змінювали одна одну, використовували різні політичні інструменти включаючи комплексні санкції, обмежені військові дії та дипломатичну взаємодію з іранським урядом та іншими близькосхідними країнами, щоб протистояти іранським загрозам. Тегеран наразі зберігає значний вплив в регіоні, розвиває свої відносини з Росією та Китаєм і продовжує кидати виклик інтересам США на Близькому Сході та за його межами. Крім того, Іран володіє одним із найбільших запасів балістичних ракет у регіоні, а також має арсенал безпілотних літальних апаратів. Сполучені Штати незмінно сприймають уряд Ірану як загрозового та такого, що не заслуговує на довіру, незалежно від того, що робить Тегеран, а іранський уряд вважає, що США хочуть його повалити.

Варто зазначити, що уряд США класифікує Іран як «основну державу-спонсор тероризму», стверджуючи, що Тегеран надає широкий спектр підтримки, включаючи фінансову допомогу, навчання та військове обладнання терористичним угрупованням по всьому світу, зокрема Хезболлі, палестинським терористичним організаціям в Газі та різним терористичним та бойовим угрупованням в Іраку та Сирії. Крім того, Іран надає підтримку Талібану, Аль-Каїді та бойовим групам в Бахреїні та Саудівській Аравії.

Адміністрації Б. Обама в 2015 р. вдалося досягнути підписання багатосторонньої ядерної угоди з Іраном – Спільного всеосяжного плану дій, відповідно до якої Тегеран мав обмежити свою ядерну програму в обмін на послаблення санкцій. Водночас, угода не містила жодних обов'язкових обмежень щодо ракетної програми Ірану чи його підривної діяльності в регіоні, а також будь-яких вимог до іранського уряду щодо покращення прав людини всередині країни. Адміністрація Д. Трампа неодноразово критикувала очевидні недоліки JCPOA. Екс-президент США запровадив політику

«максимального тиску» проти Ірану, відновивши санкції та вимагаючи від Тегерану нової ядерної угоди, яка б охоплювала широкий спектр проблем. Іран відповів на це перевищенням ядерних обмежень, які були встановлені JCPOA, та підтримкою атак своїх союзників в Іраку та Ємені проти США тощо.

Нова адміністрація Дж. Байдена знову змінила політику щодо Ірану, яка чимось схожа на політику адміністрації Б. Обами. Під час своєї передвиборчої кампанії Дж. Байден заявив, що політика «максимального тиску» не принесла успіху, тому має на меті відновити участь США в Спільному всеосяжному плані дій [11]. Дж. Байден призначив Р. Меллі новим спеціальним представником США в Ірані, і в квітні 2021 р. дві країни почали переговори у Відні про повернення до дотримання ядерної угоди. Однак жодна зі сторін не хотіла першою відновлювати свої зобов'язання відповідно до угоди. Незабаром після цього Іран звинуватив Ізраїль у вибуху на своєму ядерному об'єкті в Натанзі, а згодом підвищив збагачення урану до 60 %, ближче до рівня, необхідного для створення ядерної бомби. У червні переговори зайшли в глухий кут після того, як І. Райсі переміг на президентських виборах в Ірані та зайняв більш жорстку позицію щодо переговорів. Відтоді офіційні особи США заявляли, що переговори щодо JCPOA не є пріоритетом політики Вашингтону. Станом на травень 2023 р. непрямі переговори з урядом Ірану про відновлення ядерної угоди не проводилися. Водночас Дж. Байден заявив, що «Іран ніколи не отримає ядерну зброю поки я при владі» [10]. Нова адміністрація І. Райсі є ультраконсервативною та близькою до КВІР, вона інвестує в успіх режиму через тісніші зв'язки з Росією, тому не зацікавлена в переговорах із США на умовах Вашингтону. У 2023 р. Іран продовжує військові провокації, представивши нову балістичну ракету, захопивши два танкери в квітні та травні та спробувавши захопити ще два в липні.

Оскільки ядерні обмеження JCPOA починають закінчуватися в 2024 р., стає зрозуміло, що Іран матиме доступ до ядерної зброї, зважаючи на те, що наразі країна збагачує уран на 60%. До 2027 р обмеження на масове розгортання центрифуг, включно з передовими моделями, почнуть

скасовуватися, а решта обмежень буде скасовано до 2029 р. [22]. В липні президент США Дж. Байден заявив, що Сполучені Штати «готові використати всі елементи своєї національної могутності», щоб не дати Ірану отримати ядерну зброю.

В червні 2023 р. стало відомо, що адміністрація Дж. Байдена вела непрямі переговори з Іраном щодо обмеження ядерної програми Тегерану та звільнення ув'язнених американців. За словами офіційних осіб США, метою Вашингтону є досягнення неформальної угоди, яку деякі іранські офіційні особи називають «політичним припиненням вогню». Загальні нариси переговорів підтвердили три високопоставлені ізраїльські чиновники, іранський та американський чиновники. Зазначається, зокрема, що переговори проходили весною 2023 р. в Омані. Однак, надалі жодних заяв щодо переговорів зроблено не було. Американська сторона заявила, що угода може бути корисною, але тільки якщо вона буде обмежена в часі, адже Іран наразі будує нові підземні об'єкти, які, ймовірно, можуть протистояти американським розривним бомбам, які зараз загрожують його існуючим ядерним об'єктам [20].

Лідери Ірану стверджують, що Сполучені Штати та їхні союзники прагнуть повалити іранський режим, а військова присутність Вашингтону в Затоці та навколо неї відображає намір залякати Тегеран або напасти на нього. Відповідно до щорічної оцінки загроз Розвідувального співтовариства США за 2023 р., «іранський режим вважає себе ізольованим у боротьбі за існування зі Сполученими Штатами та їх союзниками». Відповідно, іранські офіційні особи описують свої військові програми як «оборонні», стверджуючи, що вони служать фактором стримування атак ворожих держав. Водночас, Тегеран описує санкції Вашингтону як економічну війну проти Ірану [10].

Варто також зазначити, що США непокоїть діяльність Корпусу вартових ісламської революції, який постачає зброю, навчає та підтримує мережу регіональних проксі та інших озброєних груп. В травні 2023 р. КВІР захопив нафтовий танкер під панамським прапором під назвою Niovi, коли судно

проходило через Ормузьку протоку. Після цього інциденту Рада національної безпеки США оголосила, що армія США планує відправити більше кораблів та літаків на Близький Схід, оскільки Іран посилює захоплення торговельних танкерів. Варто згадати, що за останні два роки КВІР атакував приблизно 15 танкерів. Вашингтон також заявив, що посилить свою координацію з International Maritime Security Construct – групою з 11 країн, сформованою для захисту торгового судноплавства в регіоні [36].

Крім того, Сполучені Штати стурбовані тим, що Іран підтримує збройні сили в Іраку та Сирії, які неодноразово здійснювали ракетні атаки проти сил США та їх союзників в регіоні. Іран надав ліванській Хезболлі тисячі ракет малої дальності, які організація використовує у збройних зіткненнях з Ізраїлем. Іран надав хуситам в Ємені балістичні та крилаті ракети, а також БПЛА, які дозволяють хуситам атакувати Саудівську Аравію та Об'єднані Арабські Емірати. Іран також намагався зміцнити свої економічні та військові зв'язки з Китаєм і Росією, наприклад, експортуючи безпілотники для підтримки російської війни проти України. Угода Ірану від березня 2023 р. про відновлення зв'язків із Саудівською Аравією, укладена за посередництва Китаю, також викликає занепокоєння у США [10].

Варто зазначити, що протягом останніх кількох років Іран загрожував американському та міжнародному судноплавству в Затоці, підтримував напади ХАМАС, Палестинського ісламського джихаду та хуситів проти союзників США на Близькому Сході, а іранська розвідка також здійснила спробу викрадення в Нью-Йорку американського громадянина [22]. Однак, жодна з цих агресій з боку Ірану не викликала суттєвої відповіді з боку адміністрації Дж. Байдена.

За даними Розвідувального співтовариства США, Іран має найбільший запас балістичних ракет і регіоні і, станом на 2022 р., постійно покращує радіус дії та точність своїх понад 3000 балістичних ракет. За словами командувача CENTCOM М. Курілли, Іран розвиває свій ракетний потенціал, щоб досягти «асиметричної переваги проти регіональних військ». Балістичні ракети

середньої дальності Ірану, радіус дії яких складає приблизно 2000 км, здатні досягати цілей аж до Ізраїлю та південно-східної Європи. Крім того, у США є побоювання, що Тегеран може використовувати свою космічну програму для розробки ракет великої дальності, включаючи міжконтинентальні балістичні ракети [10].

Варто зазначити, що підтримувані Іраном сили ополчення в Іраку здійснюють періодичні атаки на об'єкти США, розташовані в країні. Крім того, підтримувані Тегераном збройні формування використовують Сирію як базу для обстрілів збройних сил США. Офіційні особи Вашингтону вважають, що іранський уряд прагне постійної військової присутності в Сирії для зміцнення свого регіонального впливу [10].

Викликає занепокоєння також і співпраця Ірану з Росією. Москва традиційно була головним постачальником звичайних озброєнь Ірану та значним постачальником ядерних та ракетних технологій, через що російські компанії потрапили під санкції США. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну на початку 2022 р. Москва та Тегеран поглибили свої відносини. З серпня 2022 р. Іран передає Росії озброєні безпілотні літальні апарати, які Кремль використовує у війні проти України. Наприкінці 2022 р. представник Ради національної безпеки США заявив, що «Росія пропонує Ірану безпрецедентний рівень військової та технічної підтримки, що перетворює їхні відносини на повноцінне оборонне партнерство». В лютому 2023 р. стало відомо, що Тегеран та Москва мають плани щодо будівництва в Росії заводу з виробництва безпілотників іранської розробки для російсько-української війни [10].

Варто згадати також і те, що смерть у вересні 2022 р. 22-річної Махси Аміні, яка була заарештована іранською моральною поліцією за нібито порушення іранського закону про обов'язкове носіння хіджабу і померла після побиття під час ув'язнення, викликала загальнонаціональні хвилювання. Режим жорстоко розправився з протестувальниками, убивши сотні людей. Зрештою, іранський режим переміг і приборкав протести на початку 2023 р.

після серії страт протестувальників. В країні зберігається атмосфера страху та залякування, і режим заборонив жінкам доступ до послуг, якщо вони не дотримуються вимог щодо носіння хіджабу. У відповідь на протести адміністрація Дж. Байдена наклала санкції на ряд іранських чиновників і видала загальну ліцензію, спрямовану на розширення безпечного доступу в Інтернет для іранців [10]. Проте у той час як триваючі внутрішні протести продовжують дестабілізувати Іран, адміністрація Дж. Байдена не зробила нічого серйозного, щоб підготувати або сприяти зміні режиму. Немає жодних ознак того, що США бажає таких змін, натомість вони віддають перевагу стабільності нинішнього режиму, з яким вони добре знайомі.

На початку вересня 2023 р. стало відомо, що п'ятьом американцям, які були ув'язнені в Ірану, дозволили залишити країну після двох років переговорів, під час яких Сполучені Штати погодилися розморозити 6 млрд доларів доходів від іранської нафти та зняти федеральні звинувачення проти п'яти іранців (троє з яких згодом відмовилися повертатися до Ірану). І. Райсі, президент Ірану, заявив журналістам, що такі дії були вжиті Тегераном «виключно для вирішення гуманітарних потреб». М. Малрой, старший чиновник Пентагону в адміністрації Д. Трампа, заявив, що вивільнення цих коштів «ймовірно дасть країнам, які ув'язнюють американців, як політичних заручників, більше причин для цього» [61]. Умови угоди справді викликають різку критику та занепокоєння, адже вивільнення мільярдних доходів від нафти виглядає як виплата викупу, що в майбутньому може призвести до захоплення нових заручників.

Загалом, Іран справді несе в собі чимало проблем для Сполучених Штатів – ядерну загрозу, співпрацю з Росією, дестабілізуючу діяльність в регіоні, яка полягає в підтримці терористичних угруповань та здійсненні нападів на союзників Вашингтону на Близькому Сході, тощо. Зважаючи на політику адміністрації Дж. Байдена та мінливе міжнародне середовище, перспектив налагодження відносин між двома країнами поки немає – ні Вашингтон, ні Тегеран не бажають йти на компроміс. Тому, допоки Сполучені

Штати не матимуть вагомого важеля впливу на Іран, він залишатиметься основною загрозою для Білого дому в регіоні.

Висновки до розділу 3

Військова присутність США в регіоні продовжує зменшуватися, як і зацікавленість нової адміністрації в регіональних конфліктах. У Сирії Сполучені Штати продовжують вести боротьбу проти Ісламської держави. Проте, адміністрація Дж. Байдена не прийняла жодних ініціатив, які могли б приблизити завершення конфлікту. Нормалізація відносин між арабськими країнами та режимом Асада є значною загрозою для Сполучених Штатів та їхньої довготривалої діяльності в країні, проте Вашингтон не зробив жодних кроків, щоб зупинити цю нормалізацію.

В Ємені Сполучені Штати припинили військову підтримку коаліції на чолі із Саудівською Аравією (хоча військова співпраця між двома країнами продовжується). Натомість адміністрація Дж. Байдена зосередилася на дипломатичній лінії діяльності в Ємені, що підтверджує курс відсторонення США від регіону. Перемир'я, яке було досягнуто завдяки роботі ООН та посередництву США, не є довгостроковим – це розуміють, як Сполучені Штати, так і сторони єменського конфлікту.

Іран продовжує бути головною загрозою національним інтересам США, безпеки та стабільності на Близькому Сході, зважаючи на його підтримку терористичних угруповань, співпрацю з Росією та Китаєм. Розробка кращої та конструктивнішої політики щодо Ірану є важливою для внесення вкрай необхідних змін у роль США на Близькому Сході та для запобігання ще однієї непотрібній війні в майбутньому, але у Вашингтоні немає великого бажання докладати зусиль або приймати політичні рішення. Крім того, мертва ядерна угода, відновлення якої не становить значний інтерес для обох урядів, є загрозою не лише для США, але й усього регіону.

ВИСНОВКИ

За останні тридцять років геоекономічні та політичні тенденції значно змінилися, і в майбутньому, незалежно від того, чи президентом США буде обрано республіканця чи демократа, Сполучені Штати уже не настільки гнучкі, щоб віддавати перевагу Близькому Сходу над рештою країн світу. Для політиків США довгострокові виклики з боку Пекіна є гострими та такими ж екзистенційними для глобального лідерства США, якими є виклики з боку Ірану для Ізраїлю, Саудівської Аравії, Бахреїну, ОАЕ та інших близькосхідних країн.

Стратегічні документи, прийняті адміністрацією Дж. Байдена, зокрема Стратегія національної безпеки, підтверджують, що Близький Схід відіграє все меншу роль в зовнішньополітичній діяльності американського уряду. Діалог із традиційними стратегічними партнерами продовжує бути в пріоритеті, зокрема йдеться про Ізраїль, Саудівську Аравію, Об'єднані Арабські Емірати та Єгипет. Кожна з країн несе певну цінність для національних інтересів Вашингтону в регіоні. Військові регіональні конфлікти також знаходяться в полі зору американської адміністрації, хоча Сполучені Штати тепер надають перевагу дипломатичним, а не військовим зусиллям задля їх вирішення. Однак, саме активна діяльність Китаю на Близькому Сході та зацікавленість Росії у співпраці з близькосхідними країнами (зважаючи на її міжнародну ізоляцію у зв'язку із розгортанням повномасштабної війни проти України) надають регіону нової важливості та змушують Вашингтон шукати нові шляхи для відновлення свого впливу там.

Єгипетський вектор зовнішньої політики адміністрації Дж. Байдена є досить сумнівним. Каїр залишається одним із основних отримувачів фінансової та військової допомоги Сполучених Штатів. Активний діалог між двома країнами продовжується, незважаючи на внутрішню ситуацію в країні – внутрішні репресії та порушення прав людини. Вашингтон протягом останніх років неодноразово робив заяви про скорочення допомоги Єгипту та

про важливість внутрішніх змін в країні. Проте більшість залишилися лише заявами. Єгипетський режим продовжує внутрішні репресії, а американський уряд – економічну та військову співпрацю. Зважаючи на ці обставини, Сполучені Штати надалі ймовірно прожовуватимуть надавати різноманітну фінансову допомогу Єгипту, виправдовуючи це тим, яку роль Каїр відіграє в миротворчих процесах в регіоні.

Відносини із Саудівською Аравією та Об'єднаними Арабськими Еміратами надалі залишатимуться пріоритетними, зважаючи на провідну роль двох країн в регіоні та їхні значні ресурси. Крім того, Вашингтону потрібно буде розвивати нові ініціативи, зокрема в безпековому вимірі, задля того, щоб відвернути увагу Абу-Дабі та Ер-Ріяду від співпраці з Китаєм. Адміністрація Дж. Байдена приділяла не надто багато уваги двом країнам, особливо коли мова йшла про захист від атак хуситів по їхнім територіям. Ймовірно, Сполученим Штатам потрібно винести урок зі своїх дій. Зважаючи на обмежену реакцію Вашингтону, регіональні партнери відповіли такою ж обмеженою реакцією на війну Росії проти України та заклики США виступити проти держави-терориста.

Уряд Саудівської Аравії все більше розуміє, що країна не може покладатися лише на Сполучені Штати в безпековій сфері. Цілком ймовірно, що Ер-Ріяд диверсифікуватиме свою зовнішню політику у сфері безпеки, купуючи військове обладнання в інших експортерів та працюючи над локалізацією своєї військової промисловості, особливо у сфері протиповітряної оборони. В той же час, Саудівська Аравія не може дозволити собі стати на чийсь бік у суперництві великих держав, оскільки це було б руйнівним для її економіки, безпеки та стабільності. Все це впливатиме на двосторонні відносини із США. Ер-Ріяд намагатиметься підтримувати свої стратегічні та історичні відносини з Вашингтоном, зрештою вони приносять користь обом країнам.

Політика Сполучених Штатів стосовно Ізраїлю – основного стратегічного партнера американського уряду на Близькому Сході – навряд чи

зміниться, незважаючи на загострення відносин між двома країнами. Внутрішня політика Б. Нетаньяху суперечить цінностям, які захищає Вашингтон в регіоні. Проте це не перше порушення демократії та прав людини Ізраїлем чи іншою близькосхідною країною, з яким стикаються США. Ймовірно, що адміністрація Дж. Байдена робитиме певні кроки, можливо лише у формі заяв та закликів, задля того, щоб змінити політику ізраїльського уряду. Проте США та Ізраїль є давніми та стратегічними партнерами, які мають чимало спільних загроз на Близькому Сході, однією з яких є Іран, тому їхнє співробітництво надалі лише розвиватиметься. Крім того, ще однією метою Вашингтону в регіоні стане запобігти ескалації у відносинах між Єрусалимом та Тегераном та не допустити розгортання ще одного військового конфлікту на Близькому Сході.

У Сирії Сполучені Штати продовжують докладати зусилля для того, щоб запобігти відродженню та поверненню Ісламської держави в країну. Обмежена присутність американських військових в країні вказує на зменшення стратегічного інтересу до Сирії. Крім того, той факт, що арабські країни нормалізують відносини з режимом аль-Асада, є ще однією ознакою зменшення політичного впливу Вашингтону в регіоні. І хоча відносини між США та Сирією залишаються розірваними і немає жодних перспектив їх відновлення, адміністрація Дж. Байдена не зробила жодних кроків, щоб протистояти спробам своїх регіональних партнерів повернути Асада в арабське середовище.

Протягом останнього року Ємен перебував в стані ні війни, ні миру. Незважаючи на те, що це така ситуація є набагато кращою, ніж стан абсолютної війни, проте вона не є надто стійкою. Наразі конфлікт в Ємені є пріоритетним для США лише на дипломатичному рівні, а не військовому. Проте зміна міжнародної парадигми у зв'язку із російським вторгненням в Україну, схоже ще більше відвернула увагу США від конфлікту. Ймовірно, що Сполучені Штати продовжать використовувати дипломатичні методи для вирішення конфлікту, надаючи перевагу роботі ООН. Крім того, адміністрації

Дж. Байдена варто було б скористатися відновленням дипломатичних відносин між Саудівською Аравією та Іраном задля припинення єменської ворожнечі. Єменський конфлікт є багатостороннім та складним і якщо Саудівська Аравія та Іран досягнуть певних домовленостей, це навряд чи повністю вирішить війну.

Політика адміністрації Дж. Байдена щодо Ірану наразі передбачає незначні санкції, які не сильно завдають шкоди Тегерану, незброєну дипломатія та військові удари по підтримуваних Іраном військовим угрупованням, які не є надто ефективними. Враховуючи поведінку Ірану, можна припустити, що США рано чи пізно доведеться зайняти більш примусову позицію щодо Ісламської Республіки. Переговори щодо відновлення ядерної угоди навряд чи відновляться – іранський режим немає бажання йти на поступки, а регіональні партнери США також виступають проти відновлення JCPOA. Майбутня політика Вашингтону щодо Ірану ймовірно полягатиме в перешкоджанню іранському уряду продовжувати військову співпрацю з Росією, яку остання використовує для війни проти України.

Зважаючи на ці обставини, Сполученим Штатам потрібно буде прийняти нову стратегію щодо Близького Сходу. Регіональні партнери США чітко розуміють, що для Вашингтону регіон вже не є настільки важливим, яким він був ще десять років тому, тому вони розпочинають пошуки нових партнерів, серед яких з'являються Китай та Росія.

Майбутні стосунки Сполучених Штатів Америки з Близьким Сходом залежатимуть від того, як постійно балансувати, приділяючи арабським державам-союзникам достатньо уваги, зосереджуючись при цьому на Китаї. Це не статичне калібрування, але вимагатиме щорічних, щомісячних і іноді щотижневих коригувань. Будь-якій адміністрації США доведеться визнати, що для лідерів Близького Сходу особисті відносини є основою того, як досягти прогресу в пріоритетах. Протягом десятиліть арабські лідери знали, що їхній регіон є більшим пріоритетом для Сполучених Штатів, ніж будь-який інший у

світі, але той факт, що це більше не так, є важливою перешкодою, яку потрібно подолати. Для цього потрібен розвиток кращої взаємодії, довіри та заспокоєння між американськими та арабськими партнерами, підкріплені не лише словами, а й справами, щоб включати, коли це доцільно, відчутне надання США економічної, політичної, безпекової та технологічної підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Agreement between the United States of America and Israel. 2021.
URL: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/05/21-1230.1-Israel-Foreign-Assistance-1.pdf> (last accessed: 04.10.2023).
2. Armed Conflict in Syria: Overview and U. S. Response. *Congressional Research Service*. 2022. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33487> (last accessed: 04.10.2023).
3. Attack against the United Arab Emirates: Issues for Congress. *Congressional Research Service*. 2022. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11891> (last accessed: 04.10.2023).
4. Bahrain: Issue for US Policy. *Congressional Research Service*. 2023. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/95-1013> (last accessed: 04.10.2023).
5. Congress and the war in Yemen: Oversight and Legislation 2015-2021. 2022. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45046> (last accessed: 04.10.2023).
6. Counterterrorism. *Embassy of the United Arab Emirates*. URL: <https://www.uae-embassy.org/discover-uae/foreign-policy/counterterrorism> (last accessed: 04.10.2023).
7. Egypt: Background and U.S. Relations. *Congressional Research Service*. 2022. URL: <https://sgp.fas.org/crs/mideast/RL33003.pdf> (last accessed: 04.10.2023).
8. Fact Sheet US-Israel Economic Relationship. *US Embassy in Israel*. URL: <https://il.usembassy.gov/our-relationship/policy-history/fact-sheet-u-s-israel-economic-relationship/> (last accessed: 04.10.2023).

9. Interim National Security Strategic Guidance. 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf> (last accessed: 04.10.2023).
10. Iran: Background and US Policy. *Congressional Research Service*. 2023. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47321> (last accessed: 04.10.2023).
11. Iran: Internal Politics and U.S. Policy and Options. *Congressional Research Service*. 2021. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL32048> (last accessed: 04.10.2023).
12. Israel: Major Issues and US Relations. *Congressional Research Service*. 2023. URL: <https://sgp.fas.org/crs/mideast/R44245.pdf> (last accessed: 04.10.2023).
13. Memorandum of Understanding Between the United States of America and Egypt. 2021. URL: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/03/21-1130-Egypt-Cultural-Property-Import-Restrictions.pdf> (last accessed: 04.10.2023).
14. National Security Strategy. 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> (last accessed: 04.10.2023).
15. Oman: Politics, Security, and US Policy. *Congressional Research Service*. 2023. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/RS21534> (last accessed: 04.10.2023).
16. Qatar: issues for the 118th Congress. *Congressional Research Service*. 2023. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47467> (last accessed: 04.10.2023).
17. Saudi Arabia. *Congressional Research Service*. 2022. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10822> (last accessed: 04.10.2023).

18. Saudi Arabia: Background and U.S. Relations. 2021. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33533> (last accessed: 04.10.2023).

19. Syria and U.S. Policy. *Congressional Research Service*. 2023. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11930> (last accessed: 04.10.2023).

20. The Abraham Accords: a warm peace transforming the Middle East. *Embassy of the United Arab Emirates*. URL: <https://www.uae-embassy.org/discover-uae/foreign-policy/abraham-accords-warm-peace-transforming-middle-east> (last accessed: 04.10.2023).

21. The Islamic State. *Congressional Research Service*. 2022. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10328> (last accessed: 04.10.2023).

22. The United Arab Emirates (UAE): Issues for U.S. Policy. *Congressional Research Service*. 2022. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/RS21852> (last accessed: 04.10.2023).

23. The United States – Israel Relationship. *U.S. Department of State*. 2022. URL: <https://www.state.gov/the-united-states-israel-relationship/> (last accessed: 04.10.2023).

24. U.S. Relations with Saudi Arabia. *U.S. Department of State*. 2022. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-saudi-arabia/> (last accessed: 04.10.2023).

25. United States and United Arab Emirates Sign Bilateral Agreement Enhancing Law Enforcement Cooperation. *The United States Department of Justice*. 2022. URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/united-states-and-united-arab-emirates-sign-bilateral-agreement-enhancing-law-enforcement> (last accessed: 04.10.2023).

26. US and UAE conduct Joint Military Dialogue. *US Department of Defense*. 2021. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/2877472/us-and-uae-conduct-joint-military-dialogue/> (last accessed: 04.10.2023).

27. US Foreign Aid to Israel. *Congressional Research Service*. 2022. URL: <https://sgp.fas.org/crs/mideast/RL33222.pdf> (last accessed: 04.10.2023).
28. US imports of trade goods from Saudi Arabia 1985-2022. *Statista*. 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/187711/volume-of-us-imports-of-trade-goods-from-saudi-arabia-since-1985/> (last accessed: 04.10.2023).
29. US relations with United Arab Emirates. *US Department of State*. 2020. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-united-arab-emirates/> (last accessed: 04.10.2023).
30. US Security Cooperation with Israel. *US Department of State*. 2021. URL: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-israel/> (last accessed: 04.10.2023).
31. US Security Cooperation with the United Arab Emirates. *Bureau of Political-Military Affairs*. 2021. URL: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-the-united-arab-emirates/> (last accessed: 04.10.2023).
32. Volume of weapon exports from the United States to the Middle East from 2010 to 2021 (in millions TIV). *Statista*. 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/1006303/middle-east-us-weapon-sales-volume/> (last accessed: 04.10.2023).

Література

1. Войтюк Т. ОАЕ консультуються зі США щодо санкцій проти росіян. *Суспільне новини*. 2022. URL: <https://suspilne.media/261063-оае-консультується-зі-ssa-содо-санкцій-проти-rosian/> (дата звернення: 04.10.2023).
2. Гриценко А. Байден проти Путіна: як США та Росія формують коаліції на Близькому Сході. *Lb.ua*. 2022. URL: https://lb.ua/world/2022/07/20/523775_bayden_proti_putina_yak_ssha_rosiya.html (дата звернення: 04.10.2023).
3. Захарченко А. Політика адміністрації Джо Байдена на Близькому Сході. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43, с. 255-263.

4. Ковальчук С. новий арабський курс Байдена: як змінюється політика США на Близькому Сході. *Європейська правда*. 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/03/10/7120729/> (дата звернення: 04.10.2023).
5. Костирін В. Розвідка з'ясувала, як ОАЕ маніпулювали політикою Вашингтона. *РБК-Україна*. 2022. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/rozvidka-ssha-z-yasuvala-k-oe-manipulyuvali-1668301965.html> (дата звернення: 04.10.2023).
6. Лавришин Ю. ОАЕ маніпулювали зовнішньою політикою США. *Zn.ua*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/oe-manipuljuvali-zovnishnoju-politikoju-ssha-the-washington-post.html> (дата звернення: 04.10.2023).
7. Швед О. Формування основних засад близькосхідної політики адміністрації Дж. Байдена. *Проблеми всесвітньої історії*. 2021. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/admin,+problemi_vsesv-2021-14-6.pdf (дата звернення: 04.10.2023).
8. A timeline of Yemen's slide into conflict and war. *Aljazeera*. 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/4/11/a-timeline-of-yemens-slide-into-conflict-and-war> (last accessed: 04.10.2023).
9. Abd-Alaziz M. Biden thanks Qatar's emir for mediation in freeing Americans from Iran. *US.News*. 2023. URL: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2023-10-03/biden-thanks-qatars-emir-for-mediation-in-freing-americans-from-iran-amiri-diwan> (last accessed: 04.10.2023).
10. Alghannam H. Saudi-US relations: new priorities in a changing world. *Gulf International Forum*. 2022. URL: <https://gulfif.org/saudi-u-s-relations-new-priorities-in-a-changing-world/> (last accessed: 04.10.2023).
11. Analysis: US leadership in Middle East facing deep challenges. *Energyworld.com*. 2023. URL: <https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/oil-and-gas/analysis-us->

[leadership-role-in-middle-east-facing-deep-challenges/98764707?redirect=1](#) (last accessed: 04.10.2023).

12. Around the halls: Brookings experts on Biden's performance in the Middle East. *Brookings*. 2023. URL: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2023/02/03/around-the-halls-brookings-experts-on-bidens-performance-in-the-middle-east/> (last accessed: 04.10.2023).

13. Baharoon M. UAE-U.S. Relations: What went wrong? *The Arab Gulf States Institute in Washington*. 2022. URL: <https://agsiw.org/uae-u-s-relations-what-went-wrong/> (last accessed: 04.10.2023).

14. Baldor L. C. A look at the US military mission in Syria and its dangers. *AP News*. 2023. URL: <https://apnews.com/article/syria-us-troops-drone-attack-6194dca97f594e3609914637463c4ce3> (last accessed: 04.10.2023).

15. Batrawy A. Oil, human rights, security: Here's what's in store for US-Gulf relations in 2023. *NPR*. 2023. URL: <https://www.npr.org/2023/01/12/1147818054/saudi-arabia-gulf-nations-us-relations> (last accessed: 04.10.2023).

16. Biden says US raid in Syria "removed" IS group leader from battlefield. *France24*. 2022. URL: <https://www.france24.com/en/live-news/20220203-biden-says-us-raid-in-syria-removed-is-group-leader-from-battlefield> (last accessed: 04.10.2023).

17. Boot M. Netanyahu is doing lasting damage to the US-Israel relationship. *The Washington Post*. 2023. URL: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2023/04/03/netanyahu-israel-biden-washington-threat/> (last accessed: 04.10.2023).

18. Cafiero G. Will UAE hurt Russia with export controls to please US amid Israel war? *Aljazeera*. 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/economy/2023/11/7/will-uae-hurt-russia-with-export-controls-to-please-the-us-amid-israel-war> (last accessed: 27.11.2023).

19. Cook S. The US-Israel relationship no longer makes sense. *FP*. 2023. URL: <https://foreignpolicy.com/2023/03/13/us-israel-relationship-security-democracy-values/> (last accessed: 04.10.2023).
20. Crowley M., Fassihi F., Bergman R. Hoping to avert nuclear crisis, US seeks informal agreement with Iran. *The New York Times*. 2023. URL: <https://www.nytimes.com/2023/06/14/us/politics/biden-iran-nuclear-program.html> (last accessed: 04.10.2023).
21. Dagher S. Saudi-UAE rift threatens US effort to end Yemen war. *Bloomberg*. 2023. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-09-13/yemen-saudi-and-uae-ambitions-threaten-fragile-truce-with-houthis> (last accessed: 04.10.2023).
22. Dubowitz M. Biden needs an effective – and coercive – Iran strategy. *The Jerusalem Strategic Tribune*. 2021. URL: <https://jstribune.com/biden-iran-nuclear-strategy-dubowitz/> (last accessed: 04.10.2023).
23. Ebrahim N. Biden’s Gulf allies want an “ironlad” security pact with the US. Here’s what it might look like. *CNN*. 2023. URL: <https://edition.cnn.com/2023/10/02/middleeast/gulf-arab-states-us-security-pact-mime-intl/index.html> (last accessed: 04.10.2023).
24. Egypt keen to boost military cooperation with US: Defence minister to CENTCOM commander. *Ahram Online*. 2022. URL: <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/1237/475870/Egypt/Defence/Egypt-keen-to-boost-military-cooperation-with-US-D.aspx> (last accessed: 04.10.2023).
25. Fabian E. US Marines hold joint 10-day-long drill with Israeli military. *The Times of Israel*. 2023. URL: <https://www.timesofisrael.com/us-marines-hold-joint-10-day-long-drill-with-israeli-military/> (last accessed: 04.10.2023).
26. Foreign policy: The Middle East. *The Policy Circle*. URL: <https://www.thepolicycircle.org/brief/foreign-policy-brief-the-middle-east/> (last accessed: 04.10.2023).
27. Gavlak D. US steps up military support to UAE after Yemen Houthi attacks. *VOA*. 2022. URL: <https://www.voanews.com/a/us-steps-up-military->

[support-to-uae-after-yemen-houthi-attacks/6432549.html](https://www.voanews.com/a/support-to-uae-after-yemen-houthi-attacks/6432549.html) (last accessed: 04.10.2023).

28. Gavlak D. US-Saudi oil dispute fraying longtime relations. *VOA*. 2022. URL: <https://www.voanews.com/a/us-saudi-oil-dispute-fraying-long-time-relations/6799752.html> (last accessed: 04.10.2023).

29. Ghaedi M. How US-Israel relations have evolved since 1948. *DW*. 2022. URL: <https://www.dw.com/en/how-us-israel-relations-have-evolved-over-the-decades/a-62413422> (last accessed: 04.10.2023).

30. Grim R. The Yemen war can be over – if Biden wants it. *The Intercept*. 2023. URL: <https://theintercept.com/2023/05/18/yemen-war/> (last accessed: 04.10.2023).

31. Haboush J. Pentagon official outlines “paradigm schift” in US Defense approach to Middle East. *ALARABIA NEWS*. 2023. URL: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2023/05/24/US-national-security-interests-interwoven-in-Middle-East-Pentagon-official-says> (last accessed: 04.10.2023).

32. Hagedorn E. US announces 444 \$ million to Yemen as humanitarian needs soar. *Al-Monitor*. 2023. URL: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/02/us-announces-444-million-yemen-humanitarian-needs-soar> (last accessed: 04.10.2023).

33. Harb A. “Conundrum”: how the US is dealing with Assad normalization. *Aljazeera*. 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/5/19/conundrum-how-the-us-is-dealing-with-assad-normalisation> (last accessed: 04.10.2023).

34. Harb A. Iran-Saudi Arabia deal not setback for US, analysts say. *Aljazeera*. 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/16/iran-saudi-arabia-deal-not-a-setback-for-us-analysts-say> (last accessed: 04.10.2023).

35. Hartig L., Hathway O., Still at war: the United States in Yemen. *Just Security*. 2022. URL: <https://www.justsecurity.org/80806/still-at-war-the-united-states-in-yemen/> (last accessed: 04.10.2023).

36. Hawkins A. US boosts military presence in the Middle East after Iran seizes tankers. *Politico*. 2023. URL: <https://www.politico.com/news/2023/05/12/us-military-middle-east-iran-seizes-tankers-00096708> (last accessed: 04.10.2023).
37. Hendawi H. Blinken offers mixed take on US-Egyptian relations after meeting El Sisi in Cairo. *MENA*. 2023. URL: <https://www.thenationalnews.com/mena/egypt/2023/01/30/blinken-offers-mixed-take-on-us-egyptian-relations-after-meeting-el-sisi-in-cairo/> (last accessed: 04.10.2023).
38. Hoffman J. Washington`s blank check for the United Arab Emirates must end. *Foreign Policy*. 2021. URL: <https://foreignpolicy.com/2021/11/03/us-uae-relationship-arms-sales-human-rights-biden/> (last accessed: 04.10.2023).
39. Hussein M., Haddad M. Infographic: US military presence around the world. *Aljazeera*. 2021. URL; <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/10/infographic-us-military-presence-around-the-world-interactive> (last accessed: 04.10.2023).
40. Ibrahim A. UAE withdraws from US-led maritime coalition. *Aljazeera*. 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/5/31/uae-withdraws-from-us-led-maritime-coalition> (last accessed: 04.10.2023).
41. Iran`s Khamenei says normalizing Israel ties is a losing bet. *US.News*. 2023. URL: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2023-10-03/irans-khamenei-says-normalising-ties-with-israel-is-betting-on-a-losing-horse-state-media> (last accessed: 04.10.2023).
42. Israel: The Iran threat and options. *The Iran primer*. 2023. URL: <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jan/25/israel-iran-threat-options> (last accessed: 04.10.2023).
43. Khalid A. Biden is building on the Abraham Accords, part of Trump`s legacy in the Middle East. *NPR*. 2022. URL: <https://www.npr.org/2022/07/09/1110109088/biden-is-building-on-the-abraham-accords-part-of-trumps-legacy-in-the-middle-eas> (last accessed: 04.10.2023).

44. Khamis S. Agreements and Tensions in US-Egyptian Relations. *Arab Center Washington DC*. 2021. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/agreements-and-tensions-in-us-egyptian-relations/> (last accessed: 04.10.2023).
45. Koparan O. US strikes Iran-backed groups in Syria, site of fighting between PKK/UPG, Arab tribes. *AA*. 2023. URL: <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-strikes-iran-backed-groups-in-syria-site-of-fighting-between-pkk-ypg-arab-tribes/2981492> (last accessed: 04.10.2023).
46. Kumar A. S. Houthi offensive primary obstacle to peace in Yemen, say US Special Envoy Lenderking. *United States Institute of Peace*. 2022. URL: <https://www.usip.org/publications/2022/02/houthi-offensive-primary-obstacle-peace-yemen-says-us-special-envoy-lenderking> (last accessed: 04.10.2023).
47. Liptak K., Vazquez M. Biden announces end of combat mission in Iraq as he shifts US foreign policy focus. *CNN*. 2021. URL: <https://edition.cnn.com/2021/07/26/politics/joe-biden-iraq/index.html> (last accessed: 04.10.2023).
48. Lopez. C. T. Defense official says US remains committed to Middle East. *US Department of Defense*. 2023. URL: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3417495/defense-official-says-us-remains-committed-to-middle-east/> (last accessed: 04.10.2023).
49. Michele C., Goodman J. Three broken teacups: the crisis of US-UAE relations. *Wild Blue Yonder*. 2022. URL: <https://www.airuniversity.af.edu/Wild-Blue-Yonder/Articles/Article-Display/Article/3071639/three-broken-teacups-the-crisis-of-us-uae-relations/> (last accessed: 04.10.2023).
50. Motamedi M. US and Iran-backed groups trade fire in Syria. Will it get worse? *Aljazeera*. 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/14/us-and-iran-backed-groups-trade-fire-in-syria-will-it-get-worse> (last accessed: 27.11.2023).
51. Nakhoul S., Mackenzie J. Exclusive: US-Saudi defence pact tied to Israel deal, Palestinian demand put aside. *Reuters*. 2023. URL: <https://www.reuters.com/world/us-saudi-defence-pact-tied-israel-deal-palestinian-demands-put-aside-2023-09-29/> (last accessed: 04.10.2023).

52. Nissenbaum D. Saudi Arabia, U.S. on high alert after warning of imminent Iranian attack. *WSJ*. 2022. URL: <https://www.wsj.com/articles/saudi-arabia-u-s-on-high-alert-after-warning-of-imminent-iranian-attack-11667319274> (last accessed: 04.10.2023).

53. O'Connor T. Syria demands an end to America's last "forever war". *Newsweek*. 2023. URL: <https://www.newsweek.com/syria-demands-end-americas-last-forever-war-1792298> (last accessed: 04.10.2023).

54. Perez Z. State Department clears weapons sales to Saudi Arabia, UAE. *Defense News*. 2022. URL: <https://www.defensenews.com/2022/08/02/state-department-clears-weapons-sales-to-saudi-arabia-uae/> (last accessed: 04.10.2023).

55. Permanently Winding Down the War on terror Requires Greater Transparency. *International Crisis Group*. 2023. URL: <https://www.crisisgroup.org/united-states/united-states-internal/permanently-winding-down-war-terror-requires-greater> (last accessed: 04.10.2023).

56. Pomper, S., Hanna, W. M. (2022). How to end Yemen's forever war. *Foreign Affairs*, December 2. URL: https://www.foreignaffairs.com/yemen/how-end-yemens-forever-war?check_logged_in=1&utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20230313 (last accessed: 04.10.2023).

57. Ravid B. US-Israel relations in crisis mode as tensions boil over. *Axios*. 2023. URL: <https://www.axios.com/2023/03/22/us-israel-tensions-netanyahu-biden-rebuke> (last accessed: 04.10.2023).

58. Santana R. US allows Israeli citizens to travel to US visa-free as Israel joins a select group of countries. *AP*. 2023. URL: <https://apnews.com/article/visa-waiver-program-israel-united-states-palestinians-bc36df8be0a4c6bd85ef39161e81248b> (last accessed: 04.10.2023).

59. Schaer C. What does the US actually want in Syria? *DW*. 2022. URL: <https://www.dw.com/en/what-does-the-us-actually-want-in-syria/a-62982425> (last accessed: 04.10.2023).

60. Serhan Y. The once ‘unbreakable’ US-Israel bond is under strain. *Time*. 2023. URL: <https://time.com/6251298/blincken-israel-visit-us-tensions/> (last accessed: 04.10.2023).
61. Shear M., Fassihi F. Iran releases 5 Americans as US unfreezes billions in oil revenue for Tehran. *The New York Times*. 2023. URL: <https://www.nytimes.com/2023/09/18/us/politics/iran-us-prisoner-release.html> (last accessed: 04.10.2023).
62. Sheline A. Ending counterproductive US involvement in Yemen. *Quincy Institute for Responsible Statecraft*. 2023. URL: <https://quincyinst.org/report/ending-counterproductive-u-s-involvement-in-yemen/> (last accessed: 04.10.2023).
63. Stewart P. Syria mission worth the risk, top US general says after rare visit. *Reuters*. 2023. URL: <https://www.reuters.com/world/top-us-general-makes-unannounced-visit-syria-reviews-mission-2023-03-04/> (last accessed: 04.10.2023).
64. U.S. power and influence in the Middle East: Part One. 2022. URL: <https://www.csis.org/analysis/us-power-and-influence-middle-east-part-one> (last accessed: 04.10.2023).
65. United States/Saudi Arabia. *OECD*. URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/usa/partner/sau> (last accessed: 04.10.2023).
66. Vakil S. Biden’s Middle East trip shows the long game is his aim. *Chatham House*. 2022. URL: <https://www.chathamhouse.org/2022/07/bidens-middle-east-trip-shows-long-game-his-aim> (last accessed: 04.10.2023).
67. Vergun D. Largest US-Israeli exercise in history concludes. *US Department of Defense*. 2023. URL: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3279772/largest-us-israeli-exercise-in-history-concludes/> (last accessed: 04.10.2023).
68. Vest N. Reevaluating U.S. partnerships in the Middle East under the Biden Administration. *RAND*. 2021. URL:

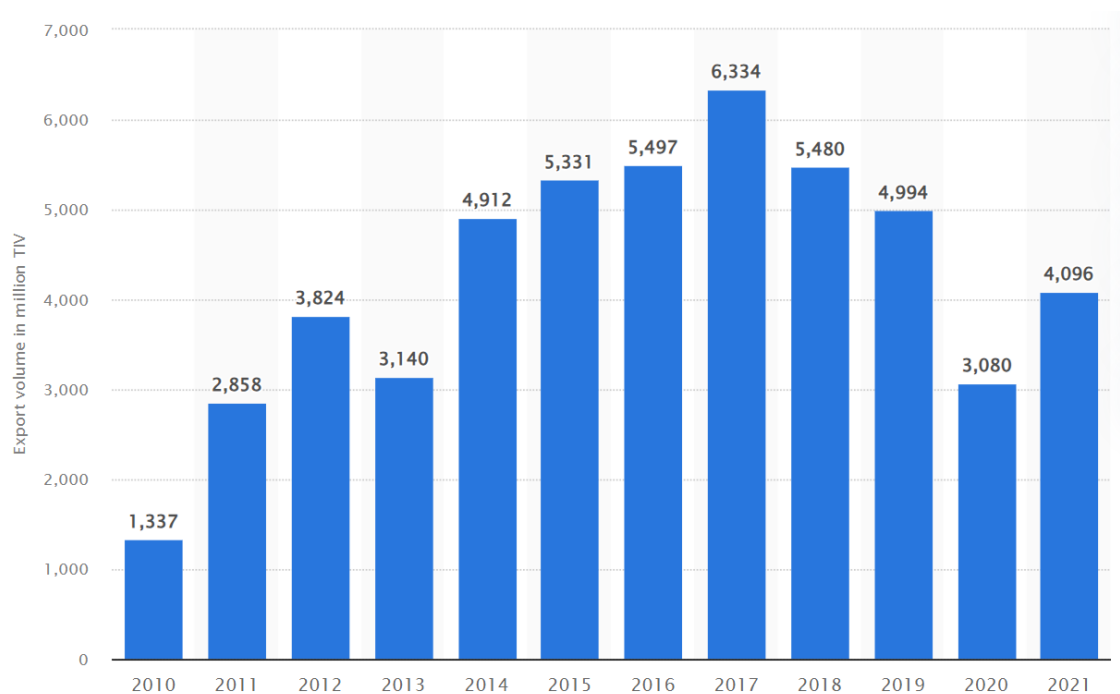
<https://www.rand.org/blog/2021/03/reevaluating-us-partnerships-in-the-middle-east-under.html> (last accessed: 04.10.2023).

69. Witty D. M. The US-Egypt Military Relationship. Complexities, Contradictions and Challenges. *The Washington Institute for Near East Policy*. 2022. (last accessed: 04.10.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Обсяг експорту зброї зі Сполучених Штатів до країн Близького Сходу протягом 2010-2021 рр.

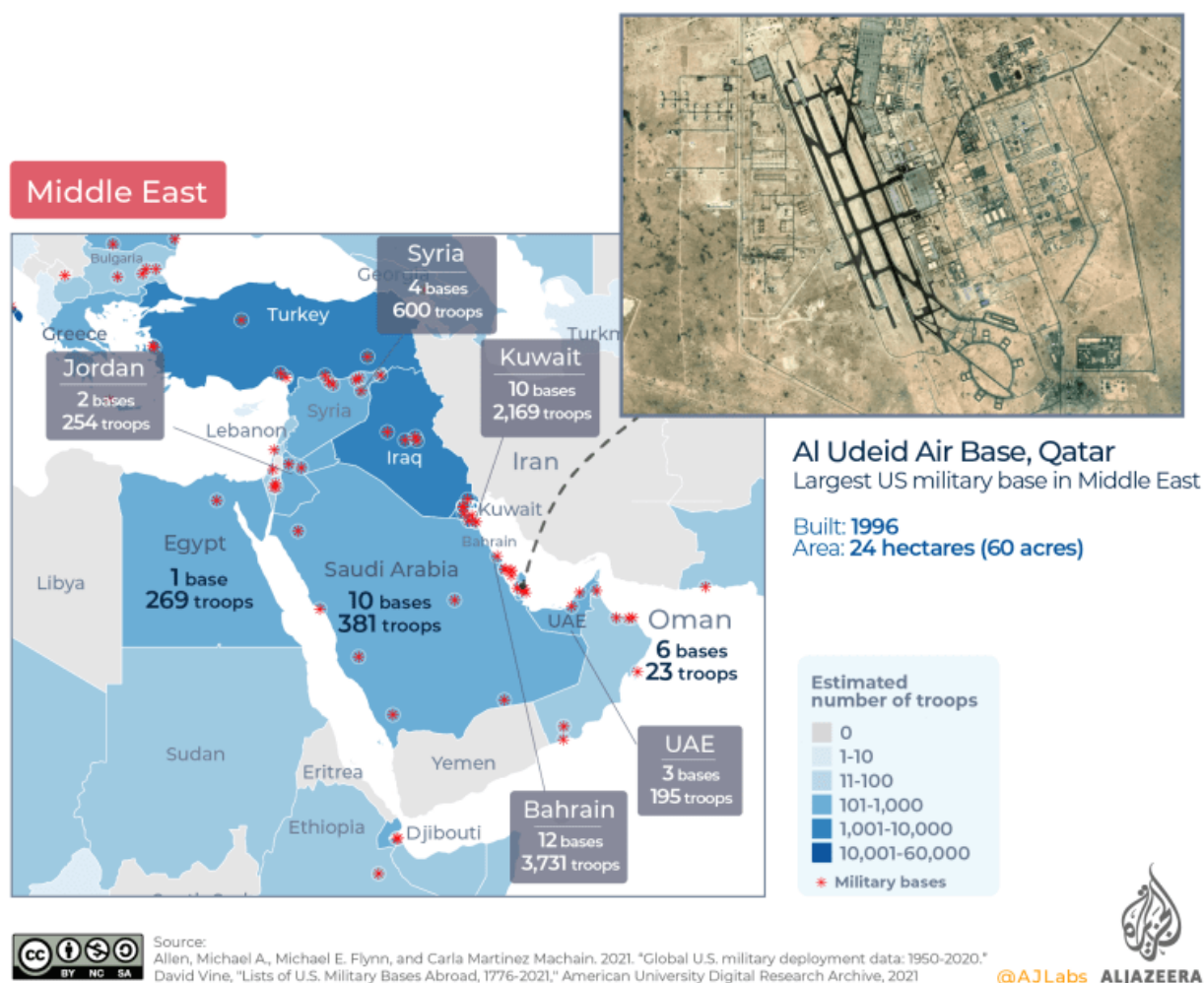
Джерело: Volume of weapon exports from the United States to the Middle East from 2010 to 2021 (in millions TIV). *Statista*. 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/1006303/middle-east-us-weapon-sales-volume/>

Військова присутність США на Близькому Сході

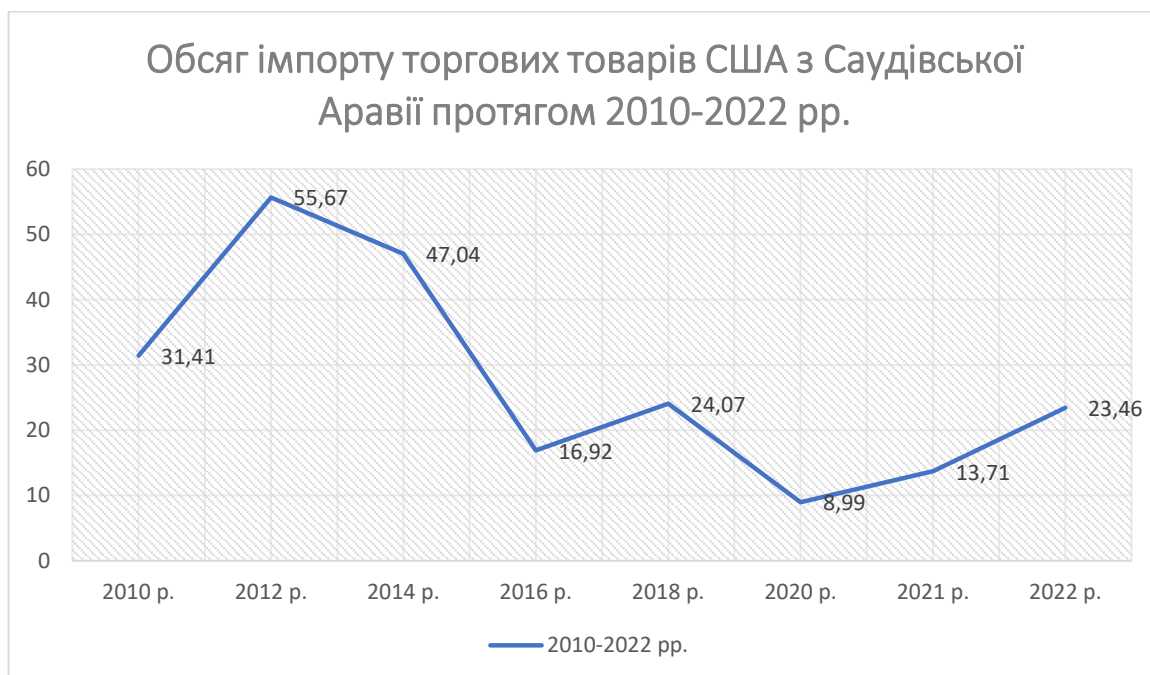
US MILITARY

US military presence in the Middle East

Since 2001, **between 1.9 and three million** US service members have served in **Afghanistan and Iraq** according to the Watson Institute at Brown University.

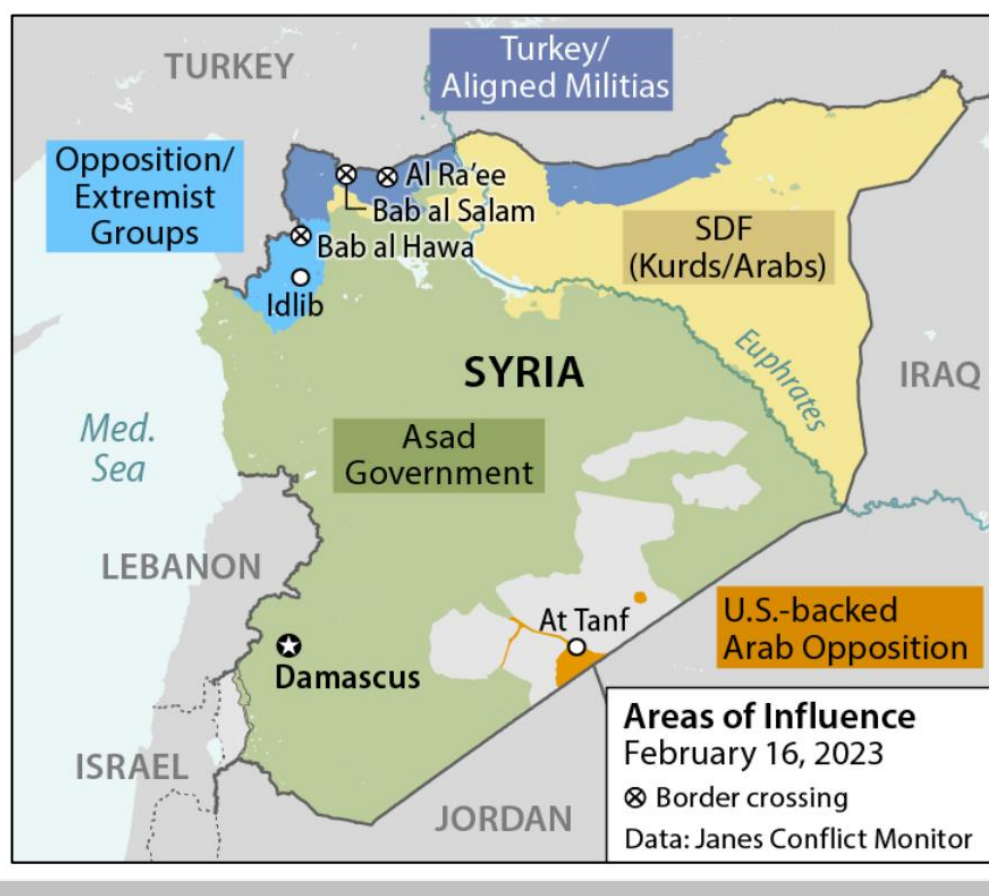
Джерело: Hussein M., Haddad M. Infographic: US military presence around the world. *Aljazeera*. 2021. URL; <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/10/infographic-us-military-presence-around-the-world-interactive>

Джерело: US imports of trade goods from Saudi Arabia 1985-2022. *Statista*. 2023.

URL: <https://www.statista.com/statistics/187711/volume-of-us-imports-of-trade-goods-from-saudi-arabia-since-1985/>

Сирія: зони впливу

Джерело: Syria and U.S. Policy. *Congressional Research Service*. 2022.

URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11930>